

Aleg. 10.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie stałego uregulowania stosunków skarbu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 8. kwietnia 1892. powziął Wysoki Sejm przy sposobności uchwalenia budżetu na rok 1892. następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by na najbliższej sesji sejmowej przedłożył projekt takiej operacji finansowej, któraby umożliwiła pokrywanie niedoborów funduszu krajowego przez dłuższy szereg lat, bez dalszego podwyższania dodatków do podatków i bez ciągnięcia corocznych pożyczek“.

Uchwała ta była wynikiem dłuższego szeregu badań, wniosków a częściowo i uchwał, w sprawie uregulowania stosunków skarbu krajowego.

W r. 1889. polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu obmyślenie projektu zjednoczenia wszystkich dotychczasowych długów krajowych, których wielka różnorodność jest niewątpliwie czynnikiem pewnego nieuporządkowania naszych finansowych stosunków.

W r. 1890. nastąpiło oczekiwane od tak dawna załatwienie sprawy indemnizacyjnej, i nadanie mocy prawnej uchwalonej w r. 1882 przez Wysoki Sejm ugodzie pomiędzy skarbem państwa z jednej a funduszami indemnizacyjnymi z drugiej strony. Ugoda ta rozstrzygnęła wprawdzie stanowczo i nieodwołalnie istniejący od początku ery konstytucyjnej spór prawny między państwem a krajem — ale nałożyła na kraj oprócz corocznego od r. 1891. wyższego wydatku w kwocie 200.000 zł. jeszcze dług do skarbu państwa od r. 1899. począwszy wsześciu latach płatny, a wynoszący sumę 6,275.000 zł. Że zaś oprócz tego z ugody indemnizacyjnej płynącego zwiększenia ciężarów krajowych, skutkiem energiczniejszej akcji Wysokiego Sejmu ku podniesieniu ekonomicznych stosunków kraju, wydatki budżetowe rosły znacznie silniej, aniżeli dochody własne funduszu krajowego i dochód z centa dodatków do podatków — przeto gdy w r. 1890. Wydział krajowy w wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu przystąpił do kwestyi zjednoczenia długów krajowych — musiała ta kwestya znacznego doznać rozszerzenia.

Okazało się bowiem po najściślejszem zbadaniu stosunków skarbu krajowego, że skutkiem zwiększenia wydatków tak funduszu krajowego jak i funduszy indemnizacyjnych pokrywanie niedoborów zwykłą drogą podwyższania dodatków do podatków albo corocznego zaciągania pożyczek, albo też użyciem jednego i drugiego środka równocześnie, staje się niemożliwem. Przez takie bowiem podwyższenie dodatków do podatków, któreby dozwoliło całkowicie pokryć niedobór — doszlibyśmy do takiego przeciążenia, z którego możnaby się obawiać szkodliwych dla produkcji krajowej następstw. Z drugiej strony zaś coroczne zaciąganie pożyczek miałyoby skutek wręcz przeciwny temu do jakiego zmierzała uchwała Wysokiego Sejmu z r. 1889, polecająca Wydziałowi krajowemu obmyślenie projektu zjednoczenia długów krajowych, ponieważ do ówczesnych sześciu pożyczek emisyjnych przybywałaby przez cały szereg lat co roku nowa, z nowym planem umorzenia, z osobnym losowaniem i t. p. Wychodzenie na targ pieniężny przez cały szereg lat z nową co roku emisyjną pożyczką, kompromituje w wysokim stopniu kredyt krajowy i naraża kraj na wielkie straty, jeżeli konieczność zaciągnięcia pożyczki zajdzie w roku, w którym stosunki targu pieniężnego chociażby tylko przejściowo znacznie się pogorszą.

Co gorzej: przy corocznem zaciąganiu pożyczek niedoborowych wydatek na ich oprocentowanie i umorzenie tak znakomicie podwyższa niedobór każdego roku, że po ostatecznem spłaceniu wszelkich zobowiązań kraju z tytułu indemnizacji, pozostałaby znowu konieczność dalszego podwyższania dodatków do podatków, albo też dalszego pokrywania niedoborów pożyczkami.

Skutkiem tego musiano myśleć o takim uregulowaniu finansowych stosunków kraju, ażeby ono stało się rzeczywistym ich uzdrowieniem przez przywrócenie budżetowej równowagi między wydatkami a dochodami. Ku temu celowi podawano rozmaite środki:

Całkowitą konwersję długu indemnizacyjnego, przy równoczesnem spłaceniu wszystkich dotychczasowych długów krajowych z uzyskanych przez tę konwersję zwyżek — konwersję częściową — wreszcie zaciągnięcie większej, stopniowo emitowanej pożyczki, któraby posłużyła na zjednoczenie i skonwertowanie długów a zarazem na pokrycie niedoborów aż do zupełnego spłacenia wszelkich, z tytułu indemnizacji na kraju ciążących zobowiązań.

Długie w r. 1890. przygotowawcze narady, a następnie obszerna dyskusja w komisji budżetowej i w Wysokim Sejmie przeprowadzona — doprowadziły do tego wyniku, że Wysoki Sejm żadnej z tych dróg nie obrał, ale wytrwał na dotychczasowej drodze, uchwalając zaciągnąć w r. 1891. nową pożyczkę emisyjną w wysokości 1½ miliona nominalnie, z czego przeznaczył 753.699 zł. na pokrycie niedoboru r. 1891., resztę zaś na powiększenie dotacji kasy krajowej. Równocześnie uchwalił Wysoki Sejm ustawę o poborze krajowych opłat konsumcyjnych, która — prawda, że tymczasowo tylko na przeciąg lat 3½, powiększyła dochody funduszu krajowego o 325.000 zł. rocznie.

Widocznie jednak komisja budżetowa czuła, że takie załatwienie sprawy finansowej nie jest jej rozwiązaniem ale ją tylko odracza, stwarzając stan prowizoryczny, skoro w sprawozdaniu swem wyraźnie oświadcza, że nie wyklucza programu konwersyjnego ani w dalszej, ani nawet w bliższej przyszłości.

To też budżet na rok 1892, uchwalony przez Wysoki Sejm w spóźnionej sesji wiosennej tđgoż roku, najlepiej świadczy, jak dalece prowizorycznym był stan rzeczy, uchwałami Wysokiego Sejmu z r. 1890. stworzony, skoro pomimo podniesienia dochodów skutkiem zaprowadzenia krajowych opłat konsumcyjnych, i pomimo podwyższenia dodatków do podatków o 3 ct. od 1 zł. podatków bezpośrednich, niedobór na rok 1892. wynosi 1,650.000 zł., co pokryto nową, już nie emisyjną ale krótkoterminową pożyczką gotówkową.

Jeżeli by zaś z tego niedoboru potrącić kwotę 723.000 zł. użytą na pokrycie niedoborów lat poprzednich i na jednorazową spłatę długu do funduszu spółek wodnych, — to ta kwota zostaje prawie zrównoważona tem, że równocześnie podniosły się dochody o przeszło 600.000 zł. (325.000 z opłat konsumcyjnych, a 315.000 zł. z podwyższonego dodatku do podatków) — co dla porównania z budżetem na rok 1891 uwzględnione być musi. W ten sposób więc niedobór uchwalony na rok 1892. jest od niedoboru r. 1891 (753.000 zł.) wyższy w okrągłej cyfrze o całe 900.000 zł. — A chociaż ten nagły — już nie powiemy wzrost ale skok niedoboru, był spowodowany znacznymi konieczniami wprawdzie, ale zawsze nadzwyczajnymi wydatkami, jak nagłe podwyższenie wydatków szkolnych o 100.000 zł. na pół roku skutkiem zmiany ustawy szkolnej, zapomoga 100.000 zł. dla powiatów, dotkniętych klęską elementarną, dotacja funduszu koszarowego kwotę 200.000 zł., budowle szpitalne w wysokości około 150.000 zł., budowle dla szkół przemysłowych i rolniczych około 50.000 zł. it. p., to w każdym razie fakt, iż mamy corocznie w budżecie blisko lub przeszło milionowe niedobory, zmusza do szukania sposobów stałego uregulowania finansów krajowych przez przywrócenie równowagi. To też Wydział krajowy na jednym z posiedzeń komisji budżetowej oświadczył, że uznaje niezbędną potrzebę stałego uregulowania stosunków kredytowych skarbu krajowego tak, ażeby na przyszłość pokrywać można niedobory bez corocznego zaciągania emisyjnych pożyczek — że dalej Wydział nie mógłby wziąć na siebie odpowiedzialności za skutki dalszego zaciągania corocznych pożyczek i dla tego też zamierza już na najbliższej sesji Wysokiego Sejmu wystąpić z projektem stałego uporządkowania stosunków skarbu krajowego.

Komisja budżetowa zgodziła się zupełnie z tem zapatrywaniem Wydziału krajowego a Wysoki Sejm, uchwalając na wniosek komisji przytoczone na wstępie polecenie dla Wydziału krajowego, przyjął jej zapatrywanie za swoje.

Przystępując do wykonania tego polecenia, musi sobie Wydział krajowy przede wszystkim zdać sprawę z intencji, jaką miał Wysoki Sejm, kiedy powziął tę uchwałę.

Przedewszystkiem jest w tej uchwale jasno i stanowczo wypowiedziane, że Wysoki Sejm dwie ewentualności wyklucza z programu dalszej gospodarki finansowej kraju:

1) „dalsze podwyższanie dodatków do podatków“ — oczywiście do podatków bezpośrednich — sama bowiem komisja w motywach sprawozdania swego wskazuje, że dążyć należy do tego, aby w jakikolwiek sposób otrzymać udział w dochodach państwa z podatków konsumcyjnych —

2) również wyklucza Wysoki Sejm „zaciąganie corocznych pożyczek“.

Otóż „operacja finansowa“ o której w uchwale jest mowa, ma dążyć do tego, aby z wykluczeniem obu powyższych ewentualności, przez dłuższy szereg lat pokrywać niedobory funduszu krajowego. Jak tłómaczyć wyrazy „przez dłuższy szereg lat“, określa komisja w sprawozdaniu, gdy na str. 12ej mówi o szeregu lat następnych aż do zupełnego ukończenia obowiązków, które ciążą na kraju z tytułu ugody indemnizacyjnej. Dług indemnizacyjny ma być spłacony w r. 1898., dług do skarbu państwa z tytułu ugody indemnizacyjnej spłacony będzie ostatecznie dopiero w r. 1904.

Oczywiście zatem miała komisja a za nią i Wysoki Sejm na myśli program finansowy, któryby, o ile w ogóle ludzkie przewidywania i obliczania mogą mieć cechę pewności, dozwolił do końca roku 1904 obejść się bez podwyższenia dodatków do podatków i bez nowych pożyczek.

Pozostaje jeszcze do wyjaśnienia wyraz, który w żadnym innym systemie finansowym nie pozostawiałby żadnej wątpliwości, a u nas jest bardzo wątpliwym i chwiejnym — wyraz „niedobór“. W gospodarce państwa, w której dochody oparte są o stałe normy, ustawami sankcyonowane, niedoborem jest przewyżka wydatków nad dochodami. W naszym budżecie

krajowym, który nie ma własnego systemu podatkowego a żyje przeważnie (mniej więcej w $\frac{5}{6}$ częściach) z dodatków do podatków państwowych, utarło się inne pojęcie niedoboru.

Nazywamy zwykle niedoborem kwotę, niepokrytą dodatkami do podatków pobieranymi w takiej wysokości, w jakiej je w roku poprzednim pobierano.

Kiedy Wydział krajowy wniosł preliminarz budżetu na rok 1892, niedoborem była dla Wydziału kwota niepokryta po pobraniu dodatków krajowych w wysokości 36 ct. od 1 zł. podatków bezpośrednich. — Kiedy zaś komisya budżetowa wniosła o pobór dodatku o 3 ct. wyższego, niedoborem stała się kwota niepokryta dodatkiem 39 ct. od 1 zł. I gdyby Wysoki Sejm był mógł uchwalić podwyższenie dodatków nie o 3 ale o 19 ct. — byłaby rzecz tak stała, jak gdyby budżet roku 1892 był zamknięty bez niedoboru. To pojęcie niedoboru jest nieprawidłowe, ale jest ono nieuniknione póty, póki najgłówniejszą podstawą naszej krajowej gospodarki finansowej są dodatki do podatków bezpośrednich.

Dla tego też uważać będziemy w naszych dalszych obliczeniach jako niedobór tę kwotę wydatków budżetu krajowego, która nie znajdzie pokrycia w dochodach własnych funduszu krajowego, dochodach z opłat konsumcyjnych i w 39 centowym dodatku do podatków bezpośrednich. O ile zaś dodatek indemnizacyjny miałby wejść w łączną rachubę, podniesie się ta kwota dodatków do wysokości 68 ct. od 1 zł.

W ten sposób uchwałę Wysokiego Sejmu tak sobie tłumaczymy, że zamierzona operacya finansowa ma zapewnić do roku 1904 włącznie pokrywanie wszelkich wydatków budżetu krajowego bez podwyższania dodatków krajowych po nad 39 ct. (a razem z indemnizacją 68 ct.) i bez corocznego zaciągania pożyczek — ma zatem na cały ten okres czasu przywrócić równowagę między wydatkami a dochodami funduszu krajowego mierzonemi wysokością 39 ct., względnie 68 ct. dodatków do podatków.

Zadanie przywrócenia i utrzymania równowagi w budżecie może być tylko w dwójaki sposób rozwiązane — albo przez zwiększenie dochodów albo przez zaoszczędzenie w wydatkach. W każdym zaś razie musiałyby wynik finansowy pierwszego czy drugiego środka dosięgać przynajmniej tej kwoty, która w przedłożonym Wysokiemu Sejmowi preliminarzu budżetu na r. 1893 nie znalazła pokrycia, t. j. do kwoty okągłej 1,400.000 zł. Bo gdybyśmy nawet z tego potrącili kwotę $\frac{1}{2}$ miliona w myśl uchwały Wysokiego Sejmu na koleję podolskie wstawioną, to z jednej strony normalny wzrost niedoboru, z drugiej zaś pojawiająca się od czasu do czasu nieunikniona konieczność zrobienia nadzwyczajnego wydatku czy to na złagodzenie skutków klęsk elementarnych, czy też na poparcie rozwoju ekonomicznego kraju (koleje lokalne) rychło tę różnicę wyrówna.

Zwiększenie dochodów funduszu krajowego, o ile ono nie ma się odbyć przez podwyższenie dodatków do podatków bezpośrednich, co jest uchwałą Wysokiego Sejmu wykluczone, mogłoby nastąpić tylko przez zapewnienie krajowi znacznego udziału w państwowych podatkach konsumcyjnych.

To zaś wymaga bardzo długich rokowań i poruszenia całego aparatu konstytucyjnego w obu połowach monarchii, zwłaszcza, jeżeli ma się odnosić do takich artykułów, których opodatkowanie mogłoby zapewnić dochód w wysokości na pokrycie naszych niedoborów wystarczającej. To też i w sprawozdaniu komisji budżetowej o budżecie na rok 1892 ewentualność uzyskania dla skarbu krajowego dochodów z tego źródła jest także wskazana jako rzecz przyszłości, na razie zaś zaleciła komisya Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia w zasadzie operacyę finansową mającą przywrócić równowagę w budżecie.

Pozostaje więc tylko drugi sposób: oszczędzenie w wydatkach. Co do tego zaś każdy znawca budżetu krajowego przyznać musi, że jeżeli jest mowa o oszczędnościach sięgających

od 1 do $\frac{1}{2}$ miliona, to żadna rubryka naszego budżetu ani nawet połączenie oszczędności kilku rubryk na taką oszczędność nie wystarczy.

Zarzutu rozrzutności w wydatkach zwyczajnych ani Wydziałowi krajowemu ani komisji budżetowej, ani Wysokiemu Sejmowi nikt uczynić by nie mógł. Przeciwnie zdarzało się nieraz, iż pragnąc uniknąć podwyższenia dodatków do podatków, preliminowano mniej, niż było potrzeba, a tem samem spowodowano przekroczenia, które zawsze są czynnikiem nieporządku w gospodarce kraju a które przy niedostatecznem budżetowaniu są nieuniknione w tych wypadkach, kiedy wydatek wypływa z obowiązku ustawami na kraj nałożonego. W wydatkach nadzwyczajnych, czynionych ku podniesieniu ekonomicznego rozwoju kraju, Wysoki Sejm trzymał się zawsze granicy ścisłej potrzeby a powściągnięcie tego, co się w tym kierunku czynić zaczęło, byłoby wręcz dla kraju szkodliwe a w znacznej części nawet niemożliwe ze względu na przyjęte przez kraj zobowiązania i na liczne z wydatkami temi związane interesy szerokich kół.

Ale gdyby nawet Wysoki Sejm miał się zgodzić na to, ażeby politykę oszczędności ku tym działom wydatków skierować to i w takim nawet wypadku możnaby z wielką szkodą dla wielu rozpoczętych prac nad podniesieniem kraju — uzyskać oszczędność zaledwie cząstki niedoboru, nigdy zaś zaoszczędzenia 1 do $\frac{1}{2}$ miliona.

Jedynym działem, w którym oszczędność jest w dostatecznej wysokości możliwą, jest spłata długów jeżeli tu zaliczymy zarówno właściwe długi krajowe jak i dług indemnizacyjny. O tem zaś najlepiej przekonać się można z następującego zestawienia:

Preliminowane na rok 1893 wydatki funduszu krajowego w ścisłym znaczeniu wynoszą 6,531.364 zł

z tego wypada na oprocentowanie i umorzenie długów krajowych (Rubryka XIV.) 691.977 .

pozostaje na wszelkie inne wydatki funduszu krajowego 5,839.387 zł.

Wydatki funduszy indemnizacyjnych preliminowane są na rok 1893 w następujących kwotach:

fundusz indemnizacyjny Galicyi wschodniej 3,630.622 zł.

„ „ „ zachodniej 2,062.437 „

„ „ W. ks. Krakowskiego 183.532 „

Razem 5,876.591 zł.

Jeżeli do tej kwoty dodamy podaną wyżej cyfrę rubryki XIV. funduszu krajowego 691.977 „

otrzymamy sumę 6,568.568 zł.

od której gdy potrącimy inne wydatki funduszu krajowego 5,839.387 „

okaże się, że na samą spłatę długów i ich oprocentowanie wydaje się więcej o 729.181 zł.

aniżeli na wszystkie administracyjne, szkolne, ekonomiczne, sanitarne, humanitarne cele.

W tej sumie 6,568.568 zł. preliminowanej na rok 1893 na długi — jest na samą tylko spłatę kapitału:

w funduszu krajowym 221.189 zł.

w funduszach indemnizacyjnych:

Galicyi wschodniej 2,787.750 „

„ zachodniej 1,535.100 „

„ W. ks. Krakowskiego 156.450 „

Razem 4,700.489 zł.

zaś na oprocentowanie, podatki, stemple, zarząd i inne wydatki 1,868.079 zł.

Kraj, który przy budżecie (licząc razem z indemnizacją) wynoszącym 12,407.955 zł. płaci 6,568.568 zł. tj. przeszło 52% na długi, a równocześnie walczy z niedoborami i musi je

pokrywać corocznem odwoływaniem się do kredytu publicznego — ma w powyższych cyfrach wskazaną niewątpliwie drogę, na której szukać ma uzdrowienia stosunków skarbu swojego, przywrócenia równagi między dochodami, a wydatkami — ma w tych tak bardzo wysokich cyfrach wydatku na spłatę długów wskazany najwłaściwszy dział swej gospodarki, w którym jest możliwą taka oszczędność, aby na teraz i na dłuższy szereg lat pokryła wszelkie niedobory. A nie w tem nie zmienia okoliczność, że do spłaty indemnizacji przyczynia się skarb państwa rocznym zasiłkiem 2,425.000 zł. Bo przedewszystkiem ten zasiłek, odkąd jest krajowi przyznany, stał się tem samem własnością kraju i jego zasobem — a powtóre gdybyśmy nawet tę kwotę potrącili z wykazanej wyżej sumy 6,568,568 zł. obracanej na długi, to jeszcze zawsze bardzo poważna wobec całego krajowego budżetu suma 4,143.568 zł., którą już kraj sam z grosza podatkowego na ten cel opłaca.

Sądzimy przeto, że zdążając w wykonaniu woli Wysokiego Sejmu do przywrócenia równowagi w naszym budżecie krajowym — możemy ten cel najspadniej osiągnąć przez zaprowadzenie zaoszczędzenia w wydatkach na spłatę i oprocentowanie długów. To zaś jest możliwem tylko przez przemianę długu wyżej oprocentowanego na niżej oprocentowany, krótkoterminowego na długoterminowy. Do tego zaś najbardziej nadaje się dług indemnizacyjny — jest on bowiem dosyć wysokim, ażeby na jego konwersyi dostateczną uzyskać oszczędność, któraby na wszelkie potrzeby wystarczyła; jest powtóre oprocentowany po 5 od sta, gdy ostatnia nasza pożyczka emisyjna czteroprocentowa (z r. 1891), wydana po kursie 90/05 za sto, jest właściwie oprocentowana po 4.44%; jest wreszcie krótkoterminowy, ponieważ ma być spłaconym w przeciągu sześciu lat, a jeżeli doliczymy termin spłaty długu do skarbu państwa, z ugody indemnizacyjnej powstałego, w przeciągu lat 12. Tak więc konwersya długu indemnizacyjnego przedstawia największe szanse uskutecznienia tak znacznych oszczędności w wydatkach, ażeby dojść do przywrócenia zupełnej równowagi w budżecie w sposób uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 8. kwietnia 1892. wskazany.

Z tego punktu widzenia wychodząc, przedstawia Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi projekt konwersyi długu indemnizacyjnego. Chcąc zaś projekt ten szczegółowo uzasadnić, musimy przedewszystkiem rozpatrzyć się w obecnem położeniu naszej autonomicznej gospodarki finansowej.

A. Obecne zadłużenie kraju.

A/. Według załącznika **A.** stan długów krajowych w dniu 1. stycznia 1893. będzie następujący:

1. Pożyczki emisyjne . . .	7,518.900 zł.
2. Inne pożyczki . . .	2,973.181 „
Razem właściwe długi funduszu krajowego . . .	10,492.081 zł.
3. Dług indemnizacyjny . . .	26,924.427 „
Razem . . .	37,416.508 zł.

Pod pozycją 2. wstawione są dwie pożyczki nie mające planu umorzenia, ani też ściśle oznaczonego terminu zwrotu, obie jednak krótkoterminowe, a mianowicie: pożyczka zaciągnięta w funduszu policyi krajowej w kwocie 132,859 zł., której zwrot będzie musiał nastąpić wtedy, kiedy kraj przystąpi do założenia kolonii poprawczej dla małoletnich, albo domu przymusowej pracy — i pożyczka z r. 1892. w wysokości 1,650.000 zł. udzielona krajowi jako lokacya z funduszu propinacyjnego z zastrzeżeniem spłaty przy pierwszej, przez kraj uskutecznionej emisji.

Inne tak zwane „chwilowe“ pożyczki przez Wysoki Sejm nieuchwalone, a z konieczności zaciągane w czasie, kiedy zapasy kasowe nie starczyły, wynosiły w roku 1890 podczas pierwszych narad nad konwersją 778.910 zł. a prócz tego korzystał fundusz krajowy z otwartego w Banku krajowym milionowego rachunku bieżącego. Te „chwilowe“ pożyczki obecnie zupełnie nie wchodzi w rachubę, ponieważ rachunek bieżący w Banku krajowym jest już zupełnie spłacony, inne zaś pożyczki albo są także spłacone, albo będą z końcem b. r. całkowicie z zapasów kasowych pokryte.

Oprócz tych długów ciąży jeszcze na kraju zobowiązanie spłacenia kwoty 6,275.000 zł. do skarbu państwa z tytułu ugody indemnizacyjnej, a mianowicie w latach 1899 do 1901 po 1,625.000 zł. rocznie, w latach 1902 i 1903 po 500.000 zł., zaś w roku 1904 reszta 400.000 zł.

Co do długu indemnizacyjnego — ten jest liczony nie według planów umorzenia, ale według faktycznego stanu rzeczy. Gdy bowiem układano plany umorzenia, nie był jeszcze ogólny kapitał indemnizacyjny ściśle ustalony i przyjęto do planu cyfrę przybliżoną, od której faktyczny stan obligów jest niższy. A mianowicie:

	według planu umorzenia zł.	stan faktyczny zł.	różnica zł.
Galicya wschodnia	17,003.700	16,371.211·50	632.488·50
„ zachodnia	10,540.940	10,024.329·—	516·611·—
W. Ks. Krakowskie	1,063.650	528.886·50	534.763·50
razem	28,608.290	26,924.427·—	1,683.863·—

Gdy zaś losuje się według planów umorzenia, przeto skutek tej różnicy między planem umorzenia a faktycznym stanem rzeczy będzie taki, że

1. W funduszu indemnizacyjnym Galicyi wschodniej ostatnia rata, która ma być wylosowana d. 31. października 1897, a spłacona d. 1. maja 1898 w kwocie 1,702.050 zł. zniży się o kwotę 632.488 zł. 50 ct. i wynosić będzie 1,069.561 zł. 50 ct.

2. W Galicyi zachodniej ostatnia rata kapitałowa, wylosowana dnia 30. kwietnia 1898. a płaćna dnia 1. listopada 1898. w wysokości 973.350 zł. obniży się o 516.611 zł. i wynosić będzie tylko 456.739 zł.

3. W W. Ks. Krakowskim, gdzie różnica w stosunku do kapitału jest najniższą, nastąpi przyspieszenie losowania, ponieważ po losowaniu z dnia 30. kwietnia 1895. płaćnem 1. listopada 1895. a wynoszącym 87.150 zł., zostanie już tylko reszta 36.436 zł., która będzie wylosowana 1. listopada 1895. a płaćna 1. maja 1896.

Podajemy tutaj te szczegóły, będą one bowiem potrzebne przy ocenieniu stosunku funduszu indemnizacyjnego W. Ks. Krakowskiego do sprawy konwersyi.

B. Budżet krajowy.

Wzrost wydatków funduszu krajowego był w ostatnich latach nadzwyczaj szybki. Zestawiamy ogólne cyfry budżetów z ostatnich sześciu lat:

1887	.	.	3,679.004 zł.
1888	.	.	4,476.206 „
1889	.	.	4,060.897 „
1890	.	.	4,657.525 „
1891	.	.	5,074.103 „
1892	.	.	6,673.201 „

Jeżeli policzymy osobno wszelkie nadzwyczajne wydatki, a jako nadzwyczajne uważać będziemy wszelkie budowle (nie wyłączając wodnych), wszelkie kwoty przeznaczone na

utworzenie stałych, w przyszłości zwrotnych funduszków (pożyczkowy drogowy, spółek wodnych, przemysłowy, koszarowy, kółek rolniczych i t. p.) dalej jednorazowe wydatki spowodowane klęskami elementarnymi, wreszcie niedobory lat poprzednich, które n. p. budżet w roku 1892. obciążyły niezmiernie wysoką kwotą 723.000 zł. (w zaokrągleniu) otrzymamy następujący wynik:

	Zwyczajne:	Nadzwyczajne:
1887 . .	3,171.634 zł.	507.370 zł.
1888 . .	3,461.150 „	1,015.056 „
1889 . .	3,631.347 „	429 550 „
1890 . .	3,958.893 „	698.632 „
1891 . .	4,422.599 „	651.504 „
1892 . .	4,947.875 „	1,725.326 „

Gdybyśmy z budżetu roku 1892. potrącili w rubryce nadzwyczajnych całą, wyżej podaną cyfrę niedoborów lat poprzednich i jednorazowej spłaty długu do banku krajów koronnych, to jeszcze zawsze otrzymamy w tem sześcioleciu wzrost wydatków zwyczajnych (w cyfrach okrągłych) o 1,776.000 zł. nadzwyczajnych o 500.000 zł. Byłoby wszakże stanowczo błędem, wyprowadzać stąd wnioski, iż wzrost wydatków musi nadal tak samo szybkim postępować krokiem. Gdy bowiem wejść głębiej w istotę cyfr, wyżej podanych, przekonać się łatwo, że jeżeli z jednej strony nie można liczyć na to, aby wydatki znacznie obniżyć albo przynajmniej na tej samej wysokości utrzymać się dały — to z drugiej strony o powtórzeniu się analogicznych gwałtownych skoków, jak w zestawionem powyżej sześcioleciu, a zwłaszcza w ostatnich trzech latach nie może być mowy.

Twierdzenie to opieramy na następujących faktach:

1. W r. 1892 uchwalona została reorganizacya biur Wydziału krajowego: konceptowego, techniczno-drogowego, melioracyjnego, rachunkowego i kasowego, skutkiem czego rubryka II. budżetu (po potrąceniu nadzwyczajnego wydatku na dodatek drożyniany dla urzędników) podskoczyła o 22.000 zł. W latach następnych oczywiście o takim skoku nie może być mowy.

2, W rubryce III, (koszta leczenia) preliniowano na rok 1891 o 60.000 zł. więcej niż na r. 1890, zaś na r. 1892 o 70.000 zł. więcej, podczas gdy już na rok 1893 preliniuje Wydział krajowy już tylko o 10 000 zł. więcej — wzrost wydatku jest zatem o 50.000 zł a względnie o 60.000 zł. mniejszy niż w dwóch latach poprzednich.

3. Najsilniejszy był wzrost wydatków w rubr. VII. na cele wykształcenia i oświaty. Oprócz organizacyi nowych szkół i nowych klas, wpłynęły na to dwie ustawy szkolne, z których pierwsza (1889) w bardzo skromnym, druga (1892) w znacznie większym stopniu podniosła dotację nauczycieli ludowych. Na ten też okres przypadł nagły wzrost wydatków, spowodowany tem, że kapitały zapasowe funduszu szkolnego emerytalnego zostały wyczerpane i fundusz krajowy musi pokrywać niedobory, skutkiem czego w budżet roku 1891 wstawić musiano nowy wydatek 79.145 zł. który na rok 1892 wzrósł o 40.000 zł., podczas gdy na rok 1893 wzrost tego wydatku wynosi już tylko 6.000 zł. To też gdy cały wydatek rubryki VII. wzrósł z r. 1890 na 1891 o 249.000 zł. a następnie na r. 1892 o 230 000 zł., to już w preliminarzu na rok 1893 wzrost tej rubryki w porównaniu z rokiem 1892 wynosi tylko 117.983 zł.

4. Rubryka XI. budżetu „dotacje dla zakładów krajowych“ wzrosła w ostatnich latach bardzo znacznie, skutkiem nowych budowli szpitalnych. Wzrost ten wynosił w roku 1891 w porównaniu z poprzednim 91.000 zł., w roku 1892 zaś 81.000 zł. Wykończenie programu tych budowli, łącznie z klinikami dla lwowskiego Wydziału lekarskiego, wymagać będzie dalszych analogicznych wydatków, ale nie spowoduje ich wzrostu.

5. Analogicznie rzecz się ma z rubryką XV. „górnictwo i rolnictwo“ i rubryką XVI. „przemysł“, gdzie preliniowano w ostatnich latach znaczne wydatki na nowe budowle szkolne, a dotację funduszu przemysłowego w budżecie na r. 1891 podniesiono z 30.000 na 60.000 zł.,

gdzie zatem znowu o tak nagłym wzroście nie ma mowy. Te wszystkie czynniki składają się na to, iż budżet krajowy wprawdzie nie może się na jednym poziomie zatrzymać, ale że z drugiej strony nie może on nadal wzrastać, jak w ostatnich latach, kiedy od 1887 do 1892 roku wzrósł bez mała o całe 3 miliony. Że zaś tak jest, przekonywa nas o tem najlepiej preliminarz na r. 1893.

Na rok 1892 uchwalono wydatków	6,673.201 zł.
Na rok 1893 prelininowano „	6,532.114 „
	przeto mniej o 141.087 zł.

Te cyfry jednak do porównania służyć nie mogą. Chcąc uczynić porównanie, z któregoby wyprowadzić można wniosek na przyszłość, należy przedewszystkiem z cyfry obu tych lat potrącić wydatek rubryki XIV. na oprocentowanie i spłatę długów, a to z dwóch powodów: na przód dla tego, że ta właśnie rubryka miała w roku 1892 bardzo znaczny nadzwyczajny wydatek we wspomnianej już spłacie niedoborów lat poprzednich (723.000 zł.) a powtórę, że skoro program finansowy odnosić się ma do uregulowania długów i ich spłaty, trzeba sobie zrobić wyobrażenie o wzroście budżetu niezależnie od kwestyi długów. W ten sposób otrzymamy następujące cyfry:

Budżet na rok 1892.	6,673.201 zł.
Od tego rubryka XIV.	1,384.360 „
	zostaje 5,288.841 zł.

Budżet na r. 1893	6,532.114 zł.
Od tego rubryka XIV.	691.977 „
	zostaje 5,840.137 zł.

Zatem wzrost wydatków w r. 1893 o 551.296 zł.

Jeżeli zaś uwzględnimy że w budżet na rok 1893 wstawiono już w wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu jednorazowy nadzwyczajny wydatek na subwencyonowanie budowy kolei podolskich w kwocie 500.000 zł. który to wydatek jeszcze jest zależny od postanowień Rządu i uchwał Rady państwa, a z pewnością już w r. 1894 się nie powtórzy — to oczywiście wydatek ten od powyższej cyfry potrącić należy. Wtedy zaś otrzymamy jako rzeczywistą cyfrę wzrostu wydatków w roku 1893. w porównaniu z rokiem 1892 kwotę 51.296 zł.

Ażeby jednak nie liczyć optymistycznie przyjmujemy do naszego przybliżonego obrachunku kwotę 100.000 zł. jako cyfrę prawdopodobnego rocznego wzrostu wydatków a to zgodnie z tem, co subkomitet Komisji budżetowej w marcu b. r. za podstawę swoich obliczeń przyjął.

Należy przytem jeszcze zwrócić uwagę, że są dość liczne pozycye wydatków, które w najbliższych latach z budżetu naszego spadną.

1. Konieczną potrzebę zwiększenia funduszu koszarowego wykazał Wydział krajowy w kwocie 500.000 zł., z czego Wysoki Sejm przyzwolił na rok bieżący 200.000 zł. na r. 1893. prelininuje się 100.000 zł., zostaje 200.000 zł. które w dwóch ratach obciążąłyby budżety roku 1894. i 1895. tak, że w r. 1896 nastąpi ulga o 100.000 zł.

2. Budowle szpitalne wymagać będą od r. 1894. do końca roku 1896. wydatku 150.000 zł., nastąpi zatem w r. 1897. ulga dla budżetu o 50.000 zł.

3. Fundusz pożyczkowy hodowlany ma być od r. 1893. począwszy złożony w 4 ratach po 12.500 zł., zatem w r. 1897. ulga dla budżetu o 12.500 zł.

4. Fundusz przemysłowy ma otrzymać w r. 1893. ostatnią ratę 60.000 zł. na przyrzeczonych 300.000 zł. Gdy jednak już w r. 1890. sejmowa komisya przemysłowa wnosiła o podwyższenie go o 200.000 zł. przeto przypuściwszy żeby to zostało uchwalone i rozłożone na 4 raty po 50.000 zł. nastąpi ulga w r. 1894 o 10.000 zł., a w r. 1897. o 50.000 zł.

5. Fundusz pożyczkowy kółek rolniczych uchwalony w wysokości 15.000 zł., otrzyma w r. 1893. ostatnią ratę 5.000 zł., nastąpi zatem w r. 1894. ulga o 5.000 zł.

Jeżeli to wszystko uwzględnimy, to w tych kwotach, które z budżetu spaść muszą, znajdziemy dostateczną rezerwę na wypadek, gdyby nasze obliczenie wzrostu wydatków o 100.000 zł. okazało się mylnem, tych bowiem ulg budżetowych nie braliśmy wcale w rachubę, a wynoszą one razem wcale poważne kwoty.

Co do wzrostu dochodów własnych funduszu krajowego za podstawę przybliżonego obliczenia można przyjąć tylko ostatnie dwa lata, do roku bowiem 1890. jeszcze nie była zupełnie ściśle przeprowadzona zasada budżetowania netto, co wszelkie porównanie utrudnia. Otóż jeżeli potrącimy dochód z opłat konsumcyjnych i wszelkie nadzwyczajne dochody (n. p. pożyczki na specjalne cele zaciągane) okaże się wzrost dochodów w r. 1892 w porównaniu z rokiem 1891. o 23.460 zł., zaś w preliminarzu r. 1893. o 30.508 zł., razem w dwóch latach o 53.968 zł., czyli rocznie o 26.984 zł. Przyjmujemy zatem do obrachunku okrągłą cyfrę 25.000 zł. tem śmieiej, że obecnie skarb państwa okazuje się chętniejszym do udzielania zasiłków na cele, zwłaszcza rolnicze i przemysłowe.

Ostatnim wreszcie czynnikiem przybliżonych obliczeń jest wzrost wydatności centa dodatków do podatków bezpośrednich, który przyjmujemy zgodnie z poprzednimi obliczeniami i z ostatnimi dwoma preliminarzami, przyjmujemy na 500 zł. rocznie od 1 ct, co od pobieranych obecnie 39 centów uczyni 19.500 zł.

Wydział krajowy świadom jest tego, że wszelkie tego rodzaju obliczenia mają wartość bardzo problematyczną. Rzeczywistość odbiegnie od nich znacznie a dopiero średnie cyfry całego szeregu lat przekonają, o ile na podstawie takich obliczeń czyniona prognoza się sprawdzi. Wszakże, jeżeli się ma zaprojektować program uporządkowania finansów, musi się taką prognozę uczynić z całą świadomością, że cyfrowa rzeczywistość od niej odbiegnie. — Wszakże pod jednym względem można z całą stanowczością prognozę taką postawić, a mianowicie: czy stosunki finansowe pozostawione tak, jak one są obecnie polepszyć się mogą, czy też muszą się pogorszyć.

I żeby na tak postawione pytanie dać odpowiedź, musieliśmy choć w przybliżony sposób zestawić czynniki, które się na odpowiedź składają.

C. Przyszłość finansów kraju.

Od długiego szeregu lat panowało przekonanie, że z chwilą spłaty długu indemnizacyjnego nastąpi tak znakomita ulga dla naszych finansów, iż równowaga budżetowa zostanie całkowicie przywróconą, że nawet będą zwyżki znaczne, których będzie można użyć na dalszą bardziej wytężoną pracę nad podniesieniem kraju pod względem oświaty i dobrobytu, a może nawet i na pewną ulgę podatkową. Całą kwotę dochodów z dodatku indemnizacyjnego uważane jako rodzaj rezerwy, której od r. 1898. a w najgorszym razie 1899. poczynawszy, będzie można na ten cel użyć. Tak można było jeszcze myśleć przed 15 lub zresztą 10 laty. Dzisiaj jednak, kiedy ugoda indemnizacyjna nałożyła na kraj ciężar roczny zwiększony o 200.000 zł. a prócz tego obciążyła kraj długiem 6,275.000 zł., kiedy najżywotniejsze ekonomiczne interesy kraju a przede wszystkim jego interes w podniesieniu oświaty ze skutkiem odniosły się do Sejmu a tem samem spowodowały tak znakomity wzrost wydatków kraju, iż ani podniesienie dodatków do podatków z 27 ct. w r. 1882. na 39 ct. w r. 1892., ani zaprowadzenie krajowych opłat konsumcyjnych z rocznym dochodem 325.000 zł. nie uchroniło od zaciągnięcia w tym czasie około 10 milionów pożyczek i od rocznego niedoboru średnio około 1½ miliona wynoszącego — dzisiaj ludzić się pod tym względem niepodobna. — Dziś niema wątpliwości, że zakończenie spłaty

długu indemnizacyjnego nie będzie kresem niedoborów ani początkiem szeregu lat zwyżkowych lub chociażby tylko mających zapewnioną równowagę, nie mówiąc już o uldze dla opodatkowanych.

Sprawdzić to możemy najlepiej, jeżeli odpowiemy na pytania, w jakiej wysokości mniemanoby obecnie i w latach następnych pobierać dodatki do podatków, aby całkowicie pokryć wydatki budżetowe. Wtedy bowiem będziemy wiedzieli, przy jakiej stopie dodatków zostanie nas ów okres, w którym skutkiem spłaty długu indemnizacyjnego ma się rozpocząć gospodarka zwyżkowa, lub co najmniej bez niedoborów.

Na rok 1893 preliminowano:

wydatki	6,673.201 zł.
dochody	938.346 „
zostaje do pokrycia dodatkami	5,734.855 zł.

Przy wydatności centa przyjętej na rok 1893. w wysokości 105.500 zł. musianoby na pokrycie tego niedoboru rozpisać dodatek krajowy w wysokości 54.35 — okragło 54½, ct. od 1 zł. podatków, czyli o 15½, ct. więcej, niż faktycznie rozpisano na rok 1892.

Według przyjętych przez nas podstaw obliczenia, — wzrastają wydatki co roku o 100.000 zł., dochody o 25.000 zł., zatem wydatki netto o 75 000 zł., co z uwzględnieniem wzrastającej wydatności centa dodatku, doprowadza stopę dodatków w r. 1897 do 56.2 okragło 56 ct.

W r. 1898. stan rzeczy byłby następujący:

wydatki	7,173.201 zł.
dochody	1,063 346 „
niedobór	6,109.855 zł.

Do tego przybywa jednak przeszło milion wydatku na indemnizację, z powodu, iż jak wykazaliśmy poprzednio, jest jeszcze w r. 1898. bez subwencji rządowej do wypłacenia jedna rata kapitałowa funduszu Galicyi wschodniej i dwie raty funduszu Galicyi zachodniej, — tudzież odpowiednie kupony, — co po uwzględnieniu różnicy między planem losowania a faktycznym stanem rzeczy, tudzież wszystkich możliwych aktywów i pasywów, uczyni jeszcze przeszło milion. Przyjawszy okragły milion, otrzymamy niedobór r. 1898. w kwocie 7,109.855 zł. co przy wydatności centa, która wynosić powinna 108.000 zł., wymagałoby rozpisanie dodatku w wysokości 65 8 ct. okragło 66 ct.

Jeżeliby zatem przez ten okres, który nas dzieli od spłaty długu indemnizacyjnego nałożyć na kraj tę ciężką ofiarę, żeby cały wydatek krajowy pokrywał dodatkami do podatków, g dyby w ten sposób uniknąć zwiększenia niedoborów ratami amortyzacyjnymi nowych pożyczek, to cała ulga w r. 1898. wynosiłaby 2 centy dodatku do podatku (obecnie pobiera się 39 na fundusz krajowy a 29 na indemnizację, razem 68 ct., wówczas wystarczyłoby 66 ct.). Ale ta ulga kończy się zaraz w roku następnym, przybywa bowiem rata długu do skarbu państwa z ugody indemnizacyjnej w wysokości 1,625.000 zł. — I oto przybliżony rachunek roku 1899:

Wydatki budżetowe	7,273.201 zł.
Do Skarbu państwa	1,625 000 „
razem	8,898.201. zł.
Dochody	1,088.346 „
do pokrycia dodatkami	7,809.855 zł.

Przy wydatności centa w kwocie 108.500 zł. uczyniłoby to 71.98 ct. czyli 72 centy dodatku.

Rachunek powyższy zrobiony jest w przepuszczeniu, że kraj będzie cały wydatek pokrywał dodatkami do podatków i nie będzie, pokrywając niedobory pożyczkami, zwiększał tych niedoborów o całą ratę umorzenia i inne koszty zaciągniętej pożyczki. Jeżeli w tym rachunku zamiast pokrywania niedoborów dodatkami, przyjmiemy stopę dodatków taką jak obecnie, t. j. 39 ct., a pokrywanie reszty zaciąganiem co roku pożyczkami — otrzymamy wynik następujący: W roku 1893. niedobór niepokryty dodatkami wynosi 1,426.518 zł. Oprócz tego musiano by jeszcze pokryć pożyczką kwotę 1,650.000 złr. pożyczoną na r. 1892. z tem zastrzeżeniem, iż będzie zwrócona przy pierwszej krajowej emisji, tudzież kwotę 132.859 zł. dłużną funduszowi policyi krajowej. Suma pożyczki do zaciągnięcia byłaby zatem 3,209.377 zł. — co przy kursie 90 za sto, z uwzględnieniem spłaty półrocznej raty, dalej kosztów konfekcyi, stempla od obligacyj i półrocznego podatku kuponowego uczyni nominalnie 3,682 000.

W r. 1894 odpada wprowadzić z rubryki XIV. oprocentowanie dwóch pożyczek, spłaconych w roku poprzednim, co uczyni ulgę w wydatkach 71 979 zł., ale przybywa za to prócz zwykłego zwrostu wydatków kwota 184.100 zł. jako rata amortyzacyjna pożyczki z r. 1893. a suma niedoboru do pokrycia pożyczką wyniesie 1,594.139 zł. co przy uwzględnieniu różnicy kursu i innych wydatków (jak wyżej) uczyni nominalnie 1,839.000 zł.

W ten sposób licząc dalej, otrzymamy po koniec roku 1897. następujące cyfry:

Rok	suma pożyczki	roczna rata z podatkiem kuponowym
1893	3,682.000	184.100
1894	1,839.000	91.950
1895	1,997.000	99.850
1896	2,176.000	108.800
1897	2,365.000	118.800
Razem	12,059.000	603.500

Wtedy zaś rachunek roku 1898 przedstawi się jak następuje:

Wydatki zwykłe	6,960.135
Rata nowych pożyczek	603.500
Na indemnizacyę (jak wyżej)	1,000 000
Razem	8,563.635
Dochody własne	1,063.346
Zostaje do pokrycia	7,500.289

Przy ówczesnej zaś wydatności centa, wymagałoby to rozpisanie dodatków do podatków w wysokości 69½ centa, a zatem wyżej niż obecnie. Następnie zaś ten stan rzeczy pogorsza się przez 3 lata o kwotę 1,625.000 zł. długu do skarbu państwa, która reprezentować będzie wtedy 15 ct. dodatku — tak, że z doliczeniem ½ centa normalnego wzrostu, musiano by w roku 1899 pobrać 85 centów dodatków, w r. 1900. 85½ ct., w r. 1901. 86 ct. Jeżeli byśmy zaś i w tym okresie od r. 1898 począwszy, chcieli dalej bez podwyższania dodatków, więc przy zatrzymaniu stopy 68 ct. pokrywać niedobory nowymi pożyczkami, musielibyśmy zaciągnąć następujące pożyczki:

Rok	Suma pożyczki	roczna rata z podatkiem kuponowym
1898	180.000	9.650
1899	966 000	48.300
1900	1,057.000	53.450
1901	1,165.000	58 850
Razem	3,368.000	170.250
Do tego pożyczki zaciągnięte		
od r. 1893 do 1897	12,059.000	603.500
Suma pożyczek od 1893 do 1901 r.	15,327.000	773.750

Obliczenie to przedstawiamy w załączniku B).

Tak więc przy rachunku bardzo ścisłym, którego o pesymizm posądzać nie można, przychodzimy do wyniku, że jeżeli nie przeprowadzimy jakiegoś stanowczego uregulowania stosunków skarbu krajowego, czeka nas szereg lat, co najmniej dziesięciu w których musimy albo podnieść dodatki do podatków, ponad wszelką miarę, albo też co roku zaciągać nowe pożyczki i że rok 1898. w którym kończy się spłata długu indemnizacyjnego nie w tym stanie rzeczy nie zmienia.

Wprawdzie bowiem wysokość sum pożyczkowych znacznie się w tym drugim okresie zniża, ale mamy jeszcze zawsze lata niedoborowe, z nadzieją przywrócenia równowagi dopiero w roku 1902.

W obec tego zaś, Wydział krajowy nie może odstąpić od oświadczenia, złożonego w komisji budżetowej w czasie ostatniej sesji sejmowej, iż nie mógłby wziąć na siebie odpowiedzialności za dalsze prowadzenie gospodarki finansowej według dotychczasowego systemu co zresztą jak uchwała z dnia 8 kwietnia 1892 dowodzi, zgodnem było zupełnie z zapatrywaniem tak komisji budżetowej jak i Wysokiej Izby.

D. Konwersya długu indemnizacyjnego.

We wstępie do niniejszego sprawozdania przedstawiliśmy projekt konwersyi długu indemnizacyjnego jako projekt oszczędnościowy, obniża on bowiem i to w znacznej mierze, wydatki w tym dziale gospodarki krajowej, w którym to bez uszczerbku dla jakiegokolwiek gałęzi ekonomicznego życia kraju, bez pokrzywdzenia lub zaniedbania jakiejkolwiek sfery interesów społecznych jest możliwe. Milionowe oszczędności, — a takich nam potrzeba dla przywrócenia równowagi, przeprowadzone we właściwym budżecie krajowym, byłyby zawsze połączone z oczywistą szkodą dla czegoś, co się przy pomocy budżetu krajowego pomyślnie rozwija, czy to są komunikacye, czy naprawa warstwu rolniczego przez melioracye, czy ochrona tego warstwu przez regulacye rzek, czy budzący się do życia przemysł krajowy, czy oświata szerokich mas ludowych, czy ich zdrowotność. Oszczędność w spłacie długów żadnego interesu nie narusza, niczego w rozwoju nie powstrzymuje. ona jest czysto tylko kwestyą rachunku.

Za podstawę zaś tego rachunku przyjmujemy, iż konwertuje się w r. 1893 cały kapitał indemnizacyjny wynoszący 26,924.427 zł. w. a., a oprocentowany po 5% na pożyczkę 4% spłacalną w 50 latach. Nie przesadzając kwestyi kursów musimy jednak dla porównawczości cyfr przyjąć ten sam kurs, jaki przyjęliśmy powyżej dla pożyczek corocznych tj. 90 za sto. Wszelka w tym kursie zmiana w górę lub w dół, zmieni stosunkowo w równej mierze oba rachunki na korzyść lub niekorzyść. Jeżeliby przeto niepowiodło się uzyskać kursu wyższego, w takim razie powyższej sumie, którą się ma konwertować, odpowiadałby nominalny kapitał 29,916.030 zł. i roczna rata amortyzacyjna 1,388.268 zł.

Czy po takim kursie przeprowadzona konwersya pożyczki 5%-ej na 4%, kalkuluje się bez straty czy może z zyskiem i z jakim? Otóż zysk finansowy operacyi konwersyjnej polega na różnicy między kursem faktycznie uzyskanym a tym, przez który oba długi skonwertowane a na konwersyę zaciągnięte co do wysokości raty umorzenia się zrównają. Gdy zaś pożyczka 4% w 50 latach (t. j. 100 ratach półrocznych) płatna opłaca się półroczną ratą czyli 2 zł. 32 ct. od 100 zł., zaś pożyczka 5% w tym samym okresie ratą półroczną 2 zł. 73 ct. od 100 zł., to za pomocą proporcji $x : 100 = 2.32 : 2.73$ dojdzie się do wyniku, że paritas będzie tu stanowił kurs 84.98 za sto uzyskany dla pożyczki 4%-wej. Zyskiem finansowym byłaby zatem różnica między kursem 84.98 za sto a tym, który się faktycznie uzyska. — Przy kursie 84.98 odbyłaby się konwersya bez straty, przy kursie wyższym z zyskiem.

Gdyby się konwersyą robiło dla niej samej jako czystą spekulacyę finansową, w takim razie możnaby poprzestać na tem obliczeniu, które wskazuje że przy kursie n. p. 90 za sto zyskuje się 5.02 na setce — a zatem przy kapitale 26,924 427 zysk na konwersyi wynosi 1,351 608 zł. że więc interes ten jako spekulacya jest dobry.

Wszakże kraj nie jest spekulantem, a konwersya nie jest celem lecz środkiem — a celem jest przywrócenie równowagi w budżecie krajowym. I dlatego trzeba, nie poprzestając na tym czysto spekulacyjnym rachunku, obliczyć jak się przedstawi budżet krajowy po konwersyi.

W ogólnym zarysie wynik jest następujący:

Na spłatę indemnizacyi płaci się obecnie rocznie 5,681.876 zł. Rata pożyczki konwersyjnej wyniesie jak wyżej: 1,388.268 zł, zaoszczędzenie 4,293.608 zł.

Ponieważ obliczamy przedewszystkiem pierwsze 5 lat t. j. po koniec r. 1897, kiedy ustaje wypłata rządowej subwencyi, przeto powyższe zaoszczędzenie mnożymy przez 5 i uzyskujemy sumę zaoszczędzeń na ten okres 21,468 040 zł.
z tego potrącić musimy na podatek kuponowy, który kraj będzie musiał spłacić w wysokości w jakiejby go spłacił bez konwersyi (o czem będzie jeszcze mowa) 461.233 „
zostaje zaoszczędzenie 21,006.807 zł.

Z tego mamy do pokrycia:

1. Niepokryte dodatkami do podatków niedobory lat 1893 do 1897	
włącznie, które obliczone według poprzednio przyjętych zasad wynoszą .	7,687.640 zł.
2. Pożyczkę z r. 1892	1,650.000 „
3. Pożyczkę do funduszu policyi krajowej	132.859 „
razem	9,470.499 zł.
zostaje	11,536.308 zł.

Z tej sumy zaoszczędzeń można spłacić w tych pięciu latach całkowicie wszystkie emisyjne pożyczki wynoszące	7,518.900 „
a po strąceniu pożyczki z r. 1873, która nie może być wcześniej spłaconą w kwocie	332.400 „
	7,186 500 zł.
zostałoby	4,349 808 zł.

jako rezerwa na spłatę długu do skarbu państwa, z tytułu ugody indemnizacyjnej.

Tak się przedstawia rachunek w najogólniejszych zarysach. W szczegółowym przeprowadzeniu oczywiście uległby on znacznym zmianom spowodowanym częścią odrębnymi stosunkami funduszu indemnizacyjnego W. Ks. Krakowskiego, które uwzględnione być muszą, częścią zaś i tem, że aktywa i passywa funduszków indemnizacyjnych, nie będą mogły być od razu zrealizowane, częścią wreszcie i przez znaną różnicę między wydatnością dodatku centa krajowego a indemnizacyjnego.

W ogólnym jednak zarysie rachunek ten wykazuje, że konwersya indemnizacyi wystarczy na:

1. pokrycie wszystkich niedoborów bez podwyższenia dodatków do podatków.

2. spłacenie wszystkich dotychczasowych emisyjnych pożyczek, tudzież dwóch pożyczek krótkoterminowych, które w najbliższej przyszłości spłacone być muszą.

3. na spłacenie długu do skarbu państwa z tytułu ugody indemnizacyjnej.

Skoro zaś w ten sposób przyjmujemy w program nowy czynnik t. j. spłatę długów dotychczasowych — trzeba znowu przeto obliczyć, czy się ta operacya opłaci. Musimy przeto zrobić rachunek, jaka jest wartość tych sum, które kraj na spłatę ciężaru obraca, a jaką wartość tych, które spłaca, w których dozna ulgi.

Jeżeli ta druga wartość okaże się wyższą od pierwszej, korzyść całej operacyi finansowej polegającej na konwersyi indemnizacyi i na spłacie dotychczasowych pożyczek emisyjnych za pomocą wykazanych w konwersyi zaoszczędzeń będzie niewątpliwą. Ażeby zaś rachunek był sprawiedliwy, musimy wszystkie te wartości obliczyć na jeden termin, więc na dzień 1. stycznia 1893 i na podstawie jednej stopy procentowej więc 4%.

Kraj daje na tę operacyę:

1. roczną ratę 1,388 268 zł. przez 50 lat, której wartość przy oprocentowaniu po 4% równa jest sumie konwersyjnej pożyczki (nominalnie) 29,916.030 zł.

2. pięć rat zasiłku ze skarbu państwa, przyznanego krajowi ugodą po 2,425.000 zł. (czyli 20 rat kwartalnych po 606.250 zł.), których wartość obecna na dzień 1. stycznia 1893 obliczona wynosi 10,940.116 „
razem 40,856.146 zł.

Za pomocą tego spłaca kraj następujące wartości t. j. skupuje raty których wartość na dzień 1. stycznia 1893 obliczona, jest następująca:

1. Ratę indemnizacyjną płynącą przez 11 półroczy po 2,840.938 zł. półrocznie z wartością obecną (t. j. 1. stycznia 1893) 30,043.888 „

2. ratę pożyczki z r. 1883 wynoszącą półrocznie 104.523 zł. a płatną przez 59 półroczy, której wartość 3,601.450 „

3. ratę pożyczki z r. 1884 półrocznie 27.483 zł. przez 61 półroczy z obecną wartością 963.545 „

4. ratę pożyczki z r. 1885 półrocznie 9 856 zł. przez 60 półroczy wartość 342.603 „

5. ratę pożyczki z r. 1888 półrocznie 12.174 zł. przez 69 półroczy wartość. 453.464 „

6. ratę pożyczki z r. 1889 półrocznie 19.254 zł. przez 70 półroczy wartość 721.958 „

7. ratę pożyczki z r. 1891 półrocznie 37.470 zł. przez 79 półroczy wartość 1,481.541 „

8. dług do skarbu państwa w kwocie 6,275.000 zł. w 6 ratach, których wartość skapitalizowana na dzień 1. stycznia 1893 wynosi 4,513.459 „
razem 42,121.908 zł.

W ten sposób przez konwersyę może kraj roczne raty w rozmaitych terminach płynące, których wartość skapitalizowana na dzień 1. stycznia 1893 wynosi 42,121.908 „
spłacić ratami, których wartość tak samo skapitalizowana jest 40,856.146 „
różnica 1,265.772 zł.

Ta różnica przekonywa, że łącząc konwersję indemnizacyjną z tem, żeby z zaoszczędzeń spłacić dotychczasowe pożyczki emisyjne, kraj nie tylko nie ponosi straty, ale przeciwnie osiąga niewątpliwy zysk finansowy.

Po tym ogólnym nakreśleniu przyszłego finansowego programu, przystępujemy do rozwinięcia go w sposób bardziej szczegółowy. Musimy jednak przedewszystkiem zaznaczyć, że z czynników, na których oparliśmy poprzedni rachunek, jeden ulega dość poważnej zmianie na niekorzyść, a tym czynnikiem jest dochód z dodatków do podatków.

Wpływa na to stosunek funduszu indemnizacyjnego W. Ks. Krakowskiego. Fundusz ten jest czynny. Zasiłków ani zaliczek ze skarbu państwa nie pobiera, długu do skarbu państwa nie ma do spłacenia, a wydatki swe pokrywa dodatkami do podatków o 12 centów niższymi, aniżeli Galicya wschodnia i zachodnia. Prócz tego — jak już wspomnieliśmy — spłata jego długu kończy się dnia 1. maja 1896 podczas gdy fundusze galicyjskie spłacają swój dług dopiero w r. 1898.

Z tego wynika dla opodatkowanych W. Ks. Krakowskiego (t. j. miasta Krakowa i powiatów krakowskiego i chrzanowskiego), konieczność zrobienia przy konwersyi pewnej ulgi odpowiadającej temu wyjątkowemu położeniu ich funduszu. Jest to przedmiot, który zająć musi osobny ustęp niniejszego sprawozdania na razie poprzestajemy na zaznaczeniu, że w zamieszczonym poniżej obliczeniu przyjęliśmy już tę ulgę dla Krakowskiego w rachunek taki, jak ją następnie uzasadnimy i proponujemy. Skutkiem tego też dochód z dodatków do podatków wypada w naszym rachunku nieco niżej, aniżeli by wypadło z pomnożenia kwoty wydatności centa przez 68.

Wychodzimy też w tym rachunku z tego założenia, że Wysoki Sejm zechce zwyżek, jakie corocznie powstają, używać na wcześniejszą spłatę długów emisyjnych — przyczem wybór pożyczek, które w każdym roku mają być spłacone, zależy od wysokości rozporządzalnej zwyżki. Jestto zresztą rzecz dla rachunku obojętna i przykładowo w nim podana. W roku następującym po roku spłaty pożyczki, następuje obniżenie wydatku o całą ratę umorzenia tej pożyczki, która spada z rubryki XIV. budżetu. W ten sposób wydatki pomimo normalnego wzrostu o 100.000 zł. i pomimo raty umorzenia pożyczki konwersyjnej, w pierwszych latach zniżają się tak, iż okres następujący po zupełnej spłacie długu do skarbu państwa, rozpoczyna się budżetem zwyżkowym.

Al. C. Rachunek ten przedkładamy w załączniku C). Widzimy z niego, że ze zwyżek budżetowych, uzyskanych przez zaoszczędzenie w spłacie długu indemnizacyjnego zapomocą konwersyi, można — jak to w ogólnem obliczeniu przewidzieliśmy — spłacać w pierwszym roku pożyczki krótkoterminowe, następnie zaś w latach 1894, 1895 i 1896 pożyczki emisyjne (z wyjątkiem pożyczki z r. 1893), że rok 1896 po dokonaniu ostatniej spłaty, pozostawia swemu następcy zwyżkę, wynoszącą przeszło 1,200.000 zł., która w r. 1897 rośnie do przeszło 4,400.000 zł. w. a., a w r. 1898 (kiedy już ustaje pobór subwencji do skarbu państwa na indemnizację) do 4,700.000 zł. Ta zwyżka jest też dostateczną rezerwą na spłatę długu do skarbu państwa wynoszącego 6,275.000 zł.. widzimy bowiem z rachunków lat następnych, że po ukończeniu całej spłaty w roku 1904, zostaje jeszcze zapas przeszło 600.000 zł. Ten zapas będzie jeszcze większy, gdy zważymy, że nie wzięto w rachunek zmniejszenia wydatku skutkiem tego, iż w r. 1901. kończy się amortyzacja pożyczki r. 1893, przez co budżet r. 1901 doznaje ulgi o 25.000 zł. (półroczna rata) a w r. 1902 o całoroczną ratę 50.000 zł., co znowu podniesie zwyżkę budżetową roku 1905 pierwszego okresu po zupełnej spłacie długu do skarbu państwa.

Jeżeli teraz porównamy te dwa rachunki, które dołączono, t. j. rachunek konwersyjny z corocznymi pożyczkami okaże się w rezultacie, że tak jeden, jak drugi dają w r. 1905 budżet zwyżkowy. Różnica wprawdzie polega w tem, że 1) gdy rachunek konwer-

syjny wprowadza nas już teraz od r. 1893 począwszy w okres budżetów zwykłych i przywraca zupełną równowagę w budżecie — to program corocznego zaciągania pożyczek odracza tę chwilę uregulowania budżetu do r. 1902 ;

2) że program corocznych pożyczek nie tylko utrwała, ale też znacznie wzmacnia to, co jest wadliwym w naszej dzisiejszej gospodarce finansowej, tj. wielką różnorodność pożyczek, ponieważ do dzisiejszych 7 emisyjnych pożyczek dodaje 9 nowych, podczas gdy program konwersyjny już od r. 1897 począwszy, ma tylko jedną główną emisyjną pożyczkę, a obok niej już tylko resztkę pożyczki r. 1893, które w 5 latach będzie spłacona ;

3. że program konwersyjny raz tylko jeden liczyć się potrzebuje z niepewnością stosunków targu pieniężnego, przyczem pozostaje zawsze swoboda wyboru chwili, ponieważ można interes zrobić, albo go nie zrobić, albo o pół roku odroczyć — podczas gdy bez konwersyi kraj jest przez 9 lat co roku w przymusowym położeniu zaciągnięcia pożyczki bez względu na stosunki targu pieniężnego, niedobór bowiem pokrytym być musi ;

4. że przy konwersyi korzystamy z ulgi podatkowej, jaką państwo przyznało wszystkim tym krajom, które skonwertowały swój dług indemnizacyjny i jakie przyznaje nawet wszelkim konwersyom prywatnym, podczas gdy zwykle pożyczki w takim tylko razie na ulgi podatkowe liczyć mogą, jeżeli są zaciągnięte na pewne specjalne cele, jak złagodzenie skutków klęsk elementarnych, albo subwencye użytecznych kolei i t. p. Pożyczki niedoborowe ulg takich nie doznają.

Oprócz tych niewątpliwych korzyści natury finansowej, nie należy lekceważyć korzyści politycznych. Przedewszystkiem sam Wysoki Sejm raz już kwestyę finansową załatwiwszy będzie mógł swobodnie oddać się innym, najważniejszym swoim zadaniom, wolny od finansowej troski. Powtóre zaś kraj stanie silniej na zewnątrz, gdy finanse swoje ureguluje — gdy złoży dowód gospodarki uporządkowanej nie polegającej na „łataniu“ — gdy nie będzie potrzebował co roku odwoływać się do targu pieniężnego o pożyczkę, a do władz państwowych, ustawodawczych i administracyjnych o różne dla tej pożyczki ulgi i uwzględnienia, — gdy nie będzie brał na siebie pozorów gospodarowania bez ładu i planu.

Programowi tak ułożonemu, jak się w rachunku konwersyjnym przedkłada — można uozynić zarzut, iż ujmując przyszłość budżetów naszych w pewne stałe cyfry narażonym jest na to, iż jakikolwiek znaczniejszy odskok od tych cyfr już wprowadzi w rachunek wielką perturbacyę. Otóż właśnie dla uchylenia tego zarzutu i zapobieżenia złym skutkom niedostatecznej elastyczności programu — wprowadziliśmy w rachunek całego okresu cyfrę, która właściwie tylko budżet roku 1893 powinna była obciążyć — mianowicie 500.000 zł. na koleje podolskie. Ten wydatek wstawiony na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu jest wydatkiem jednorazowym nadzwyczajnym i ściśle rzecz biorąc, należało wydatki z roku 1894 i następnych o tę kwotę 500.000 zł. obniżyć. Pozostawiono ją jednak w rachunku z umysłu, właśnie w celu nadania rachunkowi większej elastyczności. Wysoki Sejm znalazłby w tej kwocie, która w ciągu 12 lat reprezentuje 6 milionów, możność robienia jeszcze ewentualnych wkładów ponad normalny wzrost budżetu, czysto na popieranie innych, do wykonania dojrzałych projektów kolejowych, czy na inne wydatki. Drugim czynnikiem elastyczności tego rachunku są wspomniane już poprzednio kwoty, które w latach następnych z budżetu spadną, a które zwłaszcza w drugiej części okresu, wcale poważne sumy reprezentować będą. Trzecim wreszcie czynnikiem jest owa zwyczajka przeszło 600.000 zł. wynosząca, która w naszym rachunku z końcem r. 1904 pozostaje. Nie liczymy kwot mniejszych, jak ulgi podatku i w stemplu kuponowym od pożyczek w latach 1894, 1895 i 1896 spłaconych i t. p.

Ową elastyczność budżetną zapewnić można zresztą jeszcze innym sposobem zwłaszcza gdy idzie o znaczne kwoty ponad dzisiejszy budżet. Sposób ten wskazała Komisya budżetowa

w sprawozdaniu o budżecie krajowym na rok 1892, gdy mówi o koniecznej potrzebie zdobycia dla kraju udziału w podatkach konsumcyjnych państwa. Wydział krajowy uznaje tę konieczną potrzebę, a nie przecząc, że ważna ta sprawa do załatwienia swego wymaga dłuższego czasu, mniema jednak iż nieprzyzwyczajonych trudności przedstawiać ona nie powinna. Uzyskany tą drogą zwiększony dochód funduszu krajowego powinien by być tak znacznym, aby dozwolił na dalsze zwiększenie nadzwyczajnych inwestycyjnych wydatków a zarazem na pewną ulgę w dodatkach do podatków bezpośrednich. — Do tego celu zdążać należy — ale łatwiej to uczynić i łatwiej po osiągnięciu celu uzyskać ztąd dla kraju większe korzyści jeżeli się to uczyni w chwili, gdy budżet krajowy będzie uporządkowany, gdy niebędziemy walczyć z ciągłymi niedoborami, któreby pochłoneły przeważnie większą część zwiększonych dochodów.

I jeśli wolno sprawozdawcy w kilku słowach streścić program finansowy, jak on go sobie wyobraża, to opiewałby ten program: naprzód uporządkowanie stosunków kredytowych i finansowych przez przywrócenie równowagi w budżecie za pomocą konwersyi indemnizacyjnej, a potem uzyskanie udziału w podatkach konsumcyjnych państwa na pokrycie nowo powstałych potrzeb w kierunku wkładów inwestycyjnych i na umożliwienie ulgi w dodatkach do podatków bezpośrednich.

Programowi konwersyjnemu czyniono zarzut iż zawiera on zbyteczne obciążenie przyszłości. Zarzut ten odpada w obec faktu że każdy inny program opiera się także na kredycie kraju jest zatem także obciążeniem przyszłości. Kto się nie waha przez 9 lat obciążać kraj corocznemi, przypuśćmy że 40-letniemi pożyczkami (jak dotychczas) ten nie może sprawiedliwie podnosić tego zarzutu przeciw jednej, na początku tego okresu zaciągnąć się mającej pożyczce 50-letniej, uwalniającej od dalszych pożyczek. — Jeżeli zaś idzie o wysokość raty która przy konwersyjnej pożyczce przyszłość obciąży, to udowodniliśmy że wartość tej raty, a zatem wartość ciężaru, jaki na siebie bierzemy, jest mniejsza od wartości tych wszystkich rat jakie skutkiem tej operacyi spłacamy i z budżetu strącamy.

Zarzut że przez konwersyę uwiecznia się pamięć tych stosunków, z których indemnizacya powstała, więc stosunków pańszczyźnianych nie może przeprowadzenie konwersyi stać na przeszkodzie. Pamięć pańszczyźnianych stosunków uchyli się nie przez spłatę długu indemnizacyjnego w r. 1898, ale przez to, że działalność Wysokiego Sejmu i całego społeczeństwa skierowana ku podniesieniu dobrobytu i oświaty szerokich warstw ludowych, dalej rozwijać się i coraz pomyślniejsze skutki będzie wydawać. — W tem jest dany jedyny i najskuteczniejszy sposób zatarcia wspomnień mogących jeszcze zakłócić harmonię społeczeństwa naszego które zresztą już się coraz bardziej zaciera. Ale czy dług indemnizacyjny spłacimy w 11. półrocznych ratach wynoszących przeszło 2½ miliona każda, następnie w sześciu bardzo wysokich ratach rocznych w dług do skarbu państwa, — czy go spłacimy w przeciągu 50 lat ratą wynoszącą mniej niż ⅓ dotychczasowej raty rocznej, to na owe wspomnienia nie wywrze najmniejszego wpływu.

Pozostaje ostatni zarzut odrębnych stosunków funduszu W. Ks. Krakowskiego czemu musimy bardziej szczegółowo poświęcić uwagi.

Funduszowi indemnizacyjnemu Krakowskiego wystarcza 16½ centa dodatku do podatku na pokrycie wydatków, — fundusze galicyjskie potrzebują na to 28½ centa.

Fundusz krakowski kończy spłatę swego długu w połowie r. 1896, fundusze galicyjskie z końcem 1898.

Fundusz krakowski nie jest nic winien skarbowi państwa, — fundusze galicyjskie będą mu winne 6.275.000 zł.

Z tego wynika najoczywistej, że — jeżeli się zkonwertuje cały dług indemnizacyjny wszystkich trzech funduszków razem i zamieni go na pożyczkę pokrywaną ogólnymi dodatkami krajowemi, opodatkowani W. ks. Krakowskiego byłiby pokrzywdzeni, ponieważ opłacaliby długi które ich funduszu indemnizacyjnego nie obciążają.

Z drugiej jednak strony zaprzeczyć nie można, że korzyści z konwersyi rozciągną się na cały kraj a więc także i na opodatkowanych W. ks. Krakow. Przy pomocy konwersyi bowiem spłaca się pożyczki emisyjne z lat 1883 do 1891 i pożyczki krótkoterminowe z lat 1891 do 1892, które są wspólnym długiem całego kraju, — pokrywa się bez nowego zadłużenia wszystkie niedobory powstałe z wydatków na potrzeby całego kraju. Biorąc udział w korzyściach musi też W. ks. Krakowskie wziąć udział w ciężarach. Idzie więc tylko o sprawiedliwą miarę tego udziału.

Ażeby tę miarę znaleźć należy zrobić sobie przedewszystkiem wyobrażenie, ile Krakowski ma płacić: *a)* na swój dług indemnizacyjny; *b)* na dodatki krajowe. Zachodzi bowiem ten stosunek, że dodatki krajowe są w całym kraju jednakowo rozpisywane a stopa dodatków krajowych indemnizacyjnych ma pozostać nie zmieniona (68 ct.) przeto każde zniżenie dodatku indemnizacyjnego dla Galicji wschodniej i zachodniej, staje się równoczesnem podwyższeniem dodatku krajowego dla całego kraju a zatem i dla Wielkiego Księstwa Krakowskiego. Jeżeli n. p. Galicja opłaca na fundusz krajowy $39\frac{1}{2}$ ct. a na indemnizacyjny $28\frac{1}{2}$ ct. razem 68 ct. a Krakowskie na swoją indemnizację $16\frac{1}{2}$ ct. a na fundusz krajowy $39\frac{1}{2}$ ct. razem 56 ct. i jeżeli w następnym roku płacić będzie Galicji na indemnizację przypuścimy tylko 27 ct. to dodatek krajowy wyniesie 41 ct. (razem 68 ct.) a Krakowskie będzie płacić na swoją indemnizację $16\frac{1}{2}$ na fundusz krajowy 41 ct. razem $57\frac{1}{2}$ ct., — o $1\frac{1}{2}$ ct. więcej niż przed rokiem. Z tego też wynika dla opodatkowanych Wielkiego Księstwa Krakowskiego w obecnym stanie rzeczy t. j. w gospodarce prowadzonej bez przeprowadzenia konwersyi ta wielka niedogodność że są narażeni na bardzo znaczne fluktuacye w stopie dodatków do podatków, co jest niezawodnie bardzo dotkliwe. Lepszy jest podatek chociaż wysoki, ale ustalony, który tworzy stały i naprzód obliczalny czynnik w rachunku każdego gospodarstwa, aniżeli tak nie stały iż od roku do roku przedstawia znaczne zmiany i staje się przez to nieobliczalnym. Tak zaś byłoby z Wielkiem Księstwem Krakowskiem gdyby nie przeprowadzono konwersyi. W tedy bowiem nastąpiłoby w roku 1898 znaczne obniżenie dodatku indemnizacyjnego, a więc podwyższenia krajowego — od roku 1899 odwrotnie przez 3 lata — poczem znowu ruch odbywałby się w przeciwnym kierunku. Uwidoczni to następujące zestawienie:

Galicja				Krakowskie		
dodatek				dodatek		
	indem.	kraj.	razem	indem.	kraj.	razem
1893	$28\frac{1}{2}$	$39\frac{1}{2}$	68	$16\frac{1}{2}$	$39\frac{1}{2}$	56
1894	$28\frac{1}{2}$	$39\frac{1}{2}$	68	$16\frac{1}{2}$	$39\frac{1}{2}$	56
1895	$28\frac{1}{2}$	$39\frac{1}{2}$	68	$16\frac{1}{2}$	$39\frac{1}{2}$	56
1896	$28\frac{1}{2}$	$39\frac{1}{2}$	68	$5\frac{1}{2}$ (*)	$39\frac{1}{2}$	45
1897	$28\frac{1}{2}$	$39\frac{1}{2}$	68	—	$39\frac{1}{2}$	$39\frac{1}{2}$
1898	9(**)	59	68	—	59	59
1899	15(***)	43	66	—	43	43
1900	15	43	68	—	43	43
1901	15	43	68	—	43	43
1902	$4\frac{1}{2}$ (****)	$63\frac{1}{2}$	68	—	$63\frac{1}{2}$	$63\frac{1}{2}$
1903	$4\frac{1}{2}$	$63\frac{1}{2}$	68	—	$63\frac{1}{2}$	$63\frac{1}{2}$
1904	$3\frac{1}{2}$ (*****)	$64\frac{1}{2}$	68	—	$64\frac{1}{2}$	$64\frac{1}{2}$
1905	—	68	68	—	68	68

(*) Reszta spłaty długu indemnizacyjnego.

(**) Na indemnizację milion.

(***) Na spłatę długu do skarbu państwa 1899 do 1901 do 1,625.000 zł.

(****) Na spłatę długu do skarbu państwa 500.000 zł.

(*****) Toż samo 400.000 zł.

Widzimy z tego, że w obecnym stanie rzeczy byłiby opodatkowani Wielkiego Księstwa Krakowskiego narażeni na bardzo znaczne fluktuacje podatkowe, — dodatek bowiem zmieniałby się jak następuje:

w r. 1896	zmniejszenie o	.	.	.	11	ct.
" " 1897	" o	.	.	.	5 $\frac{1}{2}$	"
" " 1898	wzrost o	.	.	.	19 $\frac{1}{2}$	"
" " 1899	zmniejszenie o	.	.	.	16	"
" " 1902	wzrost o	.	.	.	20 $\frac{1}{2}$	"
" " 1904	" o	.	.	.	1	"
" " 1905	" o	.	.	.	3 $\frac{1}{2}$	"

Przy konwersyi zaś można Wielkie Księstwo Krakowskie od tych fluktuacyj ochronić, jeżeli znalazłszy sprawiedliwą miarę ulgi, rozłoży się na cały okres.

Tą sprawiedliwą miarą ulgi jest, ażeby Wielkie Księstwo Krakowskie za czas kiedy Galicya ma jeszcze spłacać swój dług indemnizacyjny, nie zapłaciło wyższych dodatków po konwersyi aniżeli bez niej — i żeby tę różnicę rozłożyć na cały okres. Jeżeli stopę dodatków dla Galicyi wschodniej i zachodniej oznaczmy stale na 68 ct. to w latach 1893 do 1897, kiedy Galicya swoją indemnizację opłaca, opłaci Kraków według powyższej tabelki w sumie 252 ct. — zaś Galicya 340 ct. — różnicę 88 ct. rozkładamy na cały okres w ten sposób, że Krakowskie płaciłoby:

1893	56 $\frac{1}{2}$	mniej od Galicyi o	11 $\frac{1}{2}$	ct.
1894	56 $\frac{1}{2}$	" " " "	11 $\frac{1}{2}$	"
1895	57	" " " "	11	"
1896	58	" " " "	10	"
1897	59	" " " "	9	"
1898	60	" " " "	8	"
1899	61	" " " "	7	"
1900	62	" " " "	6	"
1901	63	" " " "	5	"
1902	64	" " " "	4	"
1903	65	" " " "	3	"
1904	66	" " " "	2	"
1905	68	równy z Galicyą.		

W ten sposób Krakowskie doznawałoby całkowicie takiej ulgi, jaka mu się należy, — a byłoby ochronione od wszelkich skoków w stopie dodatków, ponieważ zrównanie ze stopą dodatków w całym kraju nastąpiłoby stopniowo, w bardzo łagodnej progresyi.

W ten też sposób obliczyliśmy w naszych przybliżonych rachunkach dochód z dodatków do podatków, — odpowiednio do tego formułujemy nasz końcowy wniosek, w którym jednak dla zostawiania na przyszłość wolnej ręki na wypadek obniżenia dodatków, nie stawiamy cyfry dodatku, ale ustalamy stopień ulgi dla Krakowskiego.

Jak w innych prowincjach tak też i u nas, nie jest do przeprowadzenia konwersyi potrzebną ustawa, wystarcza uchwała, która zresztą jak każda uchwała pożyczkowa wymaga Sankcyi Monarszej.

We wniosku do uchwały Wydział krajowy nie proponuje polecenia przeprowadzenia konwersyi w r. 1893, ale samo tylko upoważnienie, a to dla tego, aby w razie niepomysłnych konjunktur na targu pieniężnym nie być zmuszonym do wykonania operacyi.

Nie stawiamy do uchwały cyfry przyszłej pożyczki w nominalnej wysokości, aby nie uprzedzać kwestyi wysokości kursu — stawiamy tylko cyfrę gotówki, która ma być uzyskaną.

Ustęp odnoszący się do Wielk. Ks. Krakowskiego sformułowany jest w myśl powyższego wyводу.

Ulgi podatkowe ujęte są we wniosku tak, jak to zostało przyznane innym prowincjom, a mianowicie uwolnienie całkowite od stempla — i od wszelkich obecnych i przyszłych podatków dochodowych — z tem tylko zastrzeżeniem, że kraj zwróci rządowi ubytek w podatku dochodowym od kuponów, w tej samej wysokości, w jakiejby on miał być spłacony od nieskonwertowanej indemnizacyi.

Wreszcie wnosi Wydział krajowy na wzór konwersyi morawskiej, aby Wysoki Sejm zechciał mu dodać fachowy organ doradczy z 5 członków złożony, wybrany przez Sejm, bez ograniczenia do posłów. Taki organ fachowy mógłby w przeprowadzeniu całej operacyi być bardzo dla sprawy użytecznym.

Na podstawie powyższych wywodów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm upoważnia Wydział krajowy, ażeby obligi dłużne funduszków indemnizacyjnych Galicyi wschodniej, Galicyi zachodniej i Wielkiego Ks. Krakowskiego spłacił jednorazowo w r. 1893 za pomocą zaciągnięcia nowej pożyczki w takiej wysokości, ażeby z niej uzyskać gotówkę 26,925.000 zł. (53,850.000 koron).

Pożyczka ta będzie po 4% oprocentowana, w 50 latach ratami półrocznymi płatna, przyczem jednak zastrzeżonem będzie prawo wczesnej spłaty przez kraj.

2. Ze względów na odrębne stosunki funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Ks. Krakowskiego postanawia się, iż po przeprowadzonej konwersyi przyznaną będzie opodatkowanym miasta Krakowa, tudzież powiatów krakowskiego i chrzanowskiego ulga w spłacaniu krajowych dodatków do podatków od r. 1894 do 1904 wynosząca w r. 1894 ct. 11½ od każdego złotego podatków bezpośrednich — w roku 1895 ct. 11 — poczem zniżyć się będzie ta ulga o 1 ct. rocznie. Ulga ta ustaje w roku 1905.

3. Wszelkie aktywa i pasywa wszystkich trzech funduszków indemnizacyjnych przechodzą po dokonanej konwersyi na fundusz krajowy.

4. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby w drodze właściwej dla pożyczki konwersyjnej wyjednał:

a) uwolnienie wszelkich z jej powodu zdziałanych dokumentów prawnych, wystawionych przez kraj zapisów dłużnych i kuponów od wszelkich opłat stempli i należności;

b) uwolnienie procentów tej pożyczki od podatku dochodowego I. i III. klasy i od wszystkich przyszłych podatków, jakiego w jego miejsce zaprowadzone były — przyczem jednak podatek dochodowy od procentów — będących jeszcze w obiegu obligacyi indemnizacyjnych Galicyi wschodniej, Galicyi zachodniej i Wielk. Ks. Krakowskiego ma być do końca obecnego planu umorzenia w terminach dotychczasowych opłacony;

c) nadanie zapisom dłużnym tej pożyczki charakteru pupilarnego bezpieczeństwa tak, aby one mogły być używane na lokacyę kapitałów fundacyjnych, kapitałów od zakładów, będących pod dozorem publicznym, tudzież funduszków pupilarnych, fideikomisowych i depozytowych i służyć według kursu giełdowego, wszakże nie po nad nominalną wartość, jako kaucye w stosunkach służbowych i kontraktowych, tudzież jako zabezpieczenie wojskowych kaucyi małżeńskich;

d) zezwolenie na notowanie kursu tych obligacyj w urzędowym cenniku giełdy wiedeńskiej.

5. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby wszelkich dołożył starań, celem umożliwienia szybkiego uzyskania wspomnianych pod 4. ulgi i uwzględnień.

6. Do przeprowadzenia operacyi konwersyjnej dodaje się Wydziałowi krajowemu Komitet doradczy, z 5 członków złożony, a przez Sejm wybrany.

7. Z wykonania powyższych uchwał Wydział krajowy zda sprawę na najbliższej sesyi sejmowej.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 4. września 1892.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Romanowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego

Alegaty

A. do D.

do Sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie stałego uregulowania stosunków skarbu krajowego. (L. W. kr. 43.381).

Wykaz pożyczek krajowych.

L. porządk.	Nazwa pożyczki	Pozytywa budżetu	Wysokość kapitału dłużnego dnia 1 stycznia 1893.		Roczny wydatek (1893) na:										Razem
			zł.	ot.	Umorzenie		Oprocentowanie		Podatek kuponowy		Stempel		Inne koszty		
					zł.	ot.	zł.	ot.	zł.	ot.	zł.	ot.	zł.	ot.	
I. Pożyczki emisyjne.															
1	Pożyczka z roku 1873. *)	165	382.400	—	31.100	—	19.485	—	1.948	—	145	—	110	—	52.788
2	" 1883.	159	8.384.100	—	57.400	—	151.646	—	15.165	—	812	—	110	—	225.138
3	" 1884.	161	905.000	—	14.400	—	40.566	—	4.057	—	330	—	50	—	59.408
4	" 1885.	164	321.600	—	5.800	—	14.413	—	1.441	—	42	—	38	—	21.234
5	" 1888.	166	424.600	—	5.800	—	19.049	—	1.905	—	—	—	40	—	26.294
6	" 1889.	167	673.800	—	8.800	—	30.229	—	5.894	—	—	—	35	—	88.564
7	" 1891.	168	1.477.400	—	15.800	—	58.940	—	5.894	—	359	—	60	—	81.053
	Suma pożyczek emisyjnych	—	7.518.900	—	137.600	—	334.828	—	30.410	—	1.688	—	448	—	504.469
II. Inne pożyczki.															
8	Pożyczka z funduszu domestykalnego na budowę kulparkowską.	155	25.186.44	—	351.61	—	1.133.39	—	—	—	—	—	—	—	1.485
9	" z galicyjskiej kasy oszczędności.	156	81.842.62	—	958.77	—	1.536.36	—	—	—	—	—	—	—	2.515.18
10	" Zgromadzenia SS. Miłosierdzia Św. Wincentego à Paulo	157	8.646.81	—	168.75	—	426.05	—	—	—	—	—	80	—	674.80
11	" Zboru izraelickiego w Krakowie	158	3.572.39	—	197.50	—	177.18	—	—	—	125	—	—	—	375.98
12	" Na budowę szpitala św. Łazarza w Krakowie	160	302.509.32	—	5.965.31	—	13.612.92	—	—	—	—	—	—	—	19.578.28
13	" pralni w szpitalu lwowskim	162	13.510.31	—	1.401.83	—	623.17	—	—	—	—	—	—	—	2.025
14	" prawego skrzydła w szpitalu lwowskim	163	82.421	—	5.733.84	—	1.266.16	—	—	—	25	—	70.35	—	7.095.85
15	" północ. części front. budynku w szpitalu tarnowskim *)	169	9.980.17	—	960.43	—	414.56	—	—	—	5	—	28.08	—	1.403.08
16	" domu dla c. k. żandarmerji	170	1.031.99	—	239.83	—	42.67	—	—	—	—	—	—	—	282
17	" od zaradkowego majątku funduszu szkolnego krajowego (na pokrycie niedoboru tegoż funduszu z r. 1889.)	171	86.500	—	9.500	—	2.992.50	—	—	—	—	—	—	—	12.492.50
18	" dla dotkniętych w r. 1889 kłeską neurodeja	173	222.500	—	44.500	—	9.247.66	—	—	—	—	—	—	—	58.747.66
19	" z funduszu policyj krajowej na pokrycie niedoboru w r. 1890.	174	132.859	—	—	—	5.979	—	—	—	—	—	—	—	5.979
20	" z c. k. funduszu propinacyjnego na pokrycie niedoboru w r. 1892.	176	1.650.000	—	—	—	66.000	—	—	—	—	—	—	—	66.000
21	" szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie	179	5.877.30	—	—	—	400	—	—	—	—	—	—	—	400
22	" dla zakładów rolniczych w Dublanach	182	14.354	—	—	—	835	—	—	—	—	—	—	—	835
23	" na szkołę weterynaryi we Lwowie	198	11.574.85	—	230.91	—	513.09	—	—	—	—	—	28.51	—	772.51
24	" na założenie składów publicznych we Lwowie i w Krakowie	211	862.317.94	—	10.542.15	—	15.949.85	—	—	—	—	—	—	—	26.492
25	" na budowę szkoły sztuk pięknych	61	78.547.51	—	2.321.45	—	4.678.55	—	—	—	—	—	—	—	7.000
	Suma innych pożyczek	—	2.973.181.48	—	83.071.88	—	125.838.11	—	—	—	31.25	201.89	—	—	209.148.14
	Suma pożyczek emisyjnych	—	7.518.900	—	137.600	—	334.828	—	30.410	—	1.688	—	448	—	504.469
	Razem	—	10.492.081.48	—	220.671.88	—	460.166.11	—	80.410	—	1.719.25	644.89	—	—	713.612.14
	do tego:														
	Niezrealizowana pożyczka na budowę domu dla żandarmerji	175	19.000	—	—	—	855	—	—	—	—	—	—	—	855
	" dla szkoły rolniczej w Czernichowie	186	12.000	—	—	—	600	—	—	—	—	—	—	—	600
	" na budowę gorzelni w Dublanach	180	24.500	—	—	—	1.103	—	—	—	—	—	—	—	1.103
	Ogółem	—	10.547.581.48	—	220.671.88	—	462.734.11	—	30.410	—	1.719.25	644.89	—	—	716.170.14

* Uwaga. Raty pożyczek emisyjnych wstawiono według stanu faktycznego:

ad 1. Jako roczny wydatek w kolumnie „Razem” podano . . . 52.788 zł.
zaś w rubr. XIV. poz. 165 funduszu krajowego wstawiono tylko . . . 50.788 „ (wstawiono tylko niedobór)

ad 15. Kapitał dłużny i raty umorzenia wstawiono tylko w połowie, gdyż 2-gą połowę spłaca gmina Tarnów.
Różnicę . . . 2.000 „ pokrywają własne dochody funduszu tej pożyczki.

Coroczne pożyczki: Pierwszy okres 1893 do 1897.

	1893		1894		1895		1896		1897		
	szczegół	ogół	szczegół	ogół	szczegół	ogół	szczegół	ogół	szczegół	ogół	
Wydatki			6,632.114 — 71.979*)								
zwykłe funduszu krajowego .	—	6,532.114	—	6,560.135	—	6,660.135	—	6,760.135	—	6,860.135	
Dochody:											
a) własne funduszu kraj. .	938.346		963.346		988.346		1,013.346		1,038.346		
b) z dodatków do podatków .	4,167.250		4,186.750		4,206.250		4,225.750		4,245.250		
Razem	—	5 105.596	—	5,150.096	—	5,194.596	—	5,239.096	—	5,283.596	
Niedobór											
własny każdego roku	—	1,426.518	—	1,410 039	—	1,465.539	—	1,521.039	—	1,576.539	
Do tego: raty pożyczek od r. 1893. zaciąganych	—		169 372		169.372 84.594 253.966		253 966 91.862 345.828		345.828 100 096 445.924		
Kuponowy podatek tych po- życzek	—		14.728		14.728 7.356 21 084		21.084 7.988 29 072		29.072 8.704 37 776		
					253.966 21.084 275.050		345 828 29.072 374 900		445.924 37 776 483.700		
Razem	—	1 782 859	—	184.100	275.050	275.050	374 900	374.900	483.700	483.700	
Cały niedobór											
zatem wynosi	—	3,209.377	—	1,594 139	—	1,740.589	—	1,895.939	—	2,060 236	
Przy emisji po kursie 90 za sto trzeba pożyczyc	3,565 974		1,771.265		1 933 988		2,106.599		2,289 265		
Do tego:											
półroczna rata (2 3/4%)	82 017		40,739		44.482		48.451		52 906		
Podatek od lgo (półrocznego) kuponu (0 2/4%)	7.132		3.542		3 868		4.213		4 600		
Koszta konfekcyi stempel itp (0 75/4%)	26.744		13.284		14.570		15.799		17.252		
Suma pożyczki											
do zaciągnięcia	3,681.867	3 682.000	1,838.830	1,839.000	1 996 908	1 997 000	2,175.062	2,176 000	2,364.023	2 365.000	
Z tego nowe obciążenie roku następnego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Rata	169 372	—	—	84 594	—	91.862	—	100.093	—	109.296	
Podatek kuponowy	14.728	—	—	7.359	—	7.988	—	8.704	—	9 504	
Razem	—	184.100	—	91.950	—	99.850	—	108.800	—	118.800	

Nowe pożyczki:

1893 =	3 682.000
1894 =	1,839.000
1895 =	1,997.000
1896 =	2,176.000
1897 =	2,365.000
razem:	12,059.000

Nowe obciążenie budżetu:

	rata	podatek
1893 —	169.372	14 728
1894 —	84.594	7 356
1895 —	91.862	7.988
1896 —	100.096	8.704
1897 —	109 296	9.504
razem:	555.220	48 280
	48 280	
	603.500	

*) Potrąca się w roku 1894 zł. 71 979 jako objęte budżetem oprocentowanie dwóch pożyczek, w r. 1893. spłaconych.

Coroczne pożyczki: Drugi okres: 1898 do 1904.

	1898		1899		1900		1901		1902		1903		
	szczegól	ogól	szczegól	ogól	szczegól	ogól	szczegól	ogól	szczegól	ogól	szczegól	ogól	
Wydatki													
a) zwykle	6,960.135		7,060.135		7,160.135		7,260.135		7,360.135		7,460.135		
b) na indemnizacyę	1,000.000	7,960.135	1,625.000	8,685.135	1,625.000	8,785.135	1,625.000	8,885.135	500.000	7,860.135	500.000	7,960.135	
Dochody:													
a) własne funduszu kraj. . .	1,063.346		1,088.346		1,113.346		1,138.346		1,163.346		1,188.346		
b) z dodatków do podatków po 68 ct.	7,344.000	8,407.346	7,378.000	8,466.346	7,412.000	8,525.346	7,446.000	8,584.346	7,480.000	8,643.346	7,514.000	8,702.346	
Niedobór		zwyzka:								zwyzka		zwyzka	Nowe pożyczki:
własny każdego roku . . .	—	447.211	—	228.789	—	259.789	—	300.789	—	783.211	—	742.211	1898: 180.000
<i>Do tego:</i> raty pożyczek od r. 1893. zaciągniętych . .	555.220		555.220 8.280 563.500		564.006 44.396 608.402		608.442 48.622 657.064		657.064 53.590 710.654		do tego zwyzka z r. 1902 10.761 752.972		1899: 966.000
<i>Kuponowy podatek od tych pożyczek</i>	48.280	603.500	48.280 720 49.000	612.500	49.044 3.860 52.904	661.306	52.908 4.228 57.136	714.200	57.136 4.660 61.796	772.450	61.796	772.450	1900: 1,057.000
Cały niedobór										zwyzka		niedobór	1901: 1,165.000
zatem wynosi	—	156.289	—	841.289	—	921.189	—	1,014.989	—	10.761	—	19.478	3,368.000
Przy emisji po kursie 90 za sto	173.651		934.765		1,023.543		1,127.765		—		—	—	Nowe obciążenie:
<i>Do tego:</i> półroczna rata (2 3/4%) . . .	3.994		21.499		23.541		25.938		—		—	—	1898: 9.000
Podatek od lgo (półrocznego) kuponu (0 2/4%)	347		1.870		2.047		2.255		—		—	—	1899: 48.256
Koszta konfekcyi, stempel itp (0 75/4%)	1.323		7.010		7.676		8.458		—		—	—	1900: 52.850
Suma pożyczki	179.315	180.000	965.144	966.000	1,056.807	1,057.000	1,164.416	1,165.000	—	—	—	—	1901: 58.250
Nowe obciążenie:													168.356
a) rata	8.280		44.396		48.622		53.590		—		—	—	
b) podatek kuponowy . . .	720	9.000	3.860	48.256	4.228	52.850	4.660	58.250	—	—	—	—	

Tak samo przeprowadzony rachunek lat 1904 i 1905 daje w ostatecznym wyniku:

dla roku 1904 zwyzkę . . . 9.283 zł.

" " 1905 " . . . 387.761 "

Przybliżony obrachunek budżetów przy konwersyi 50-letniej—z uwzględnieniem ewentualnej spłaty pożyczek emisyjnych z lat 1883 do 1891 — i różnicy opodatkowania Galicyi a W. Ks. Krakowskiego.

1893.

Wydatki funduszu krajowego 6,532.114 zł.	
mniej o odsetki bierne*)	15.000 „
	<u>6,517.114 zł.</u>
Półroczna rata pożyczki konwersyjnej	694.134 „
Podatek kuponowy od indemnizacji za r. 1893	137.565 „
Kupon indemnizacyjny za maj 1893	680.431 „
Zaległe kupony indemnizacyjne	925.000 „
Zaległe obligi indemnizacyjne	650.000 „
Ogół wydatków	<u>9,604.244 „</u>

Dochody:

Własne funduszu krajowego	938.346 zł.
Dodatki do podatków (68 ct. w Galicyi — 56 ct. w Krak.).	7 089.544 „
Obligie własne funduszy indemnizacyjnych	638.295 „
Pozostałość rachunków i inne dochody funduszy indemnizacyjnych	510.000 „
Subwencya ze skarbu państwa	2,425.000 „
ogół dochodów	<u>11,601.185 zł.</u>
wydatki	<u>9.604.244 „</u>
zostaje	1,996.951 zł.
do tego dochód z półrocznej lokacyi	29.954 „
zwyżka	<u>2,026.895 zł.</u>

Z tej zwyżki można spłacić:

Dług do funduszu policyi krajowej	132.859 zł.
Pożyczkę z roku 1892	1,650.000 „
zostaje na rachunek r. 1894	<u>244.036 zł.</u>

1894.

Wydatki funduszu krajowego w r. 1893 były	6,517.114 zł.
wzrost	100.000 „
	<u>6,617.114 „</u>
Od tego % od spłaconych dwóch pożyczek	71.979 „
Rata pożyczki konwersyjnej	1,388.268 „
Podatek kuponowy od indemnizacji	114.828 „
razem	<u>8,048.231 zł.</u>

*) Wobec budżetów zwykłych potrącamy wydatek na opłacenie odsetek od chwilowych pożyczek jako niepotrzebny.

Dochody:

Własne funduszu krajowego w r. 1893 było	938.346 zł.	
wzrost	25.000 „	963.346 zł.
Dodatki do podatków (Gal. 68 ct. Krak. 57 ct.)		7,130.208 „
Subwencya ze skarbu państwa		2,425.000 „
Zwyżka przeniesiona z r. 1893		244.036 „
Półroczna lokacya tej zwyżki*)		3.660 „
dochody		10,766.250 „
wydatki		8,048.231 „
zwyżka		2,718.019 zł.
Półroczna lokacya*)		40.770 „
razem		2,758 789 „

Z tego można spłacić:

Pożyczkę z r. 1884	883 100 zł.	
„ „ 1885	313.500 „	
„ „ 1888	416.500 „	
„ „ 1889	661.200 „	2,274.300 zł.
zostaje do przeniesienia na r. 1895		484.489 „

1895.**Wydatki:**

Funduszu krajowego r. 1894:	6,545.135 zł.	
do tego wzrost:	100.000 „	6,645.135 zł.
Od tego należy potrącić raty pożyczek w r. 1894 spłaconych: poź. z r. 1884	55.022 „	
„ „ 1885	19.812 „	
„ „ 1888	24.451 „	
„ „ 1889	38.555 „	137.840 „
zostaje wydatek		6 507.295 „
Rata pożyczki konwersyjnej		1,388.268 „
Podatek kuponowy		90.985 „
		7,986.548 „

Dochody:

Własne funduszu krajowego w r. 1894 było	963.346 zł.	
wzrost	25 000 „	988.346 zł.
Dodatki do podatków (Gal. 68 ct Krak 57 ct.)		7,163.834 „
Subwencya ze skarbu państwa		2,425.000 „
Zwyżka przeniesiona z r. 1894		484.489 „
Półroczna lokacya tej zwyżki		7.267 „
dochody		11,068.936 zł.
wydatki		7,986.548 „
zostaje		3,082 388 „
do przeniesienia		3,082.388 „

*) Wobec faktu, że zaraz z początkiem roku są w zapasie zwyżki z roku poprzedniego — a nie wyczerpują się ale rosną, a z końcem roku następuje zużytkowanie narosłych znacznych zwyżek, liczymy półroczne oprocentowanie (1.5%) od początkowej i takie same od końcowej zwyżki.

	Z przeniesienia	.	.	3,082 388 zł.
	do tego półroczna lokacya	.	.	46.235 "
	zwyżka	.	.	3,128.623 zł.
Z tego można spłacić pożyczką r. 1891	.	.	.	1,428.100 "
Zostaje do przeniesienia na r 1896	.	.	.	1,700.523 "

1896.

Wydatki:

Funduszu krajowego były r. 1895	.	.	.	6,507.295 zł.
wzrost	.	.	.	100.000 "
	.	.	.	6,607.295 zł.
Od tego rata pożyczki z r. 1891 spłaconej w r. 1895	.	.	.	74.728 "
Rata konwersyjnej pożyczki	.	.	.	6,532.567 "
Podatek kuponowy	.	.	.	1,388.268 "
	.	.	.	65.968 "
wydatki	.	.	.	7,986.803 "

Dochody:

Własne funduszu krajowego były w r. 1895	.	.	.	988 346 zł.
wzrost	.	.	.	25.000 "
	.	.	.	1,013 346 "
Dodatki do podatków (Gal. 68 kr., Krak. 58)	.	.	.	7,204.600 "
Subwencya ze skarbu państwa	.	.	.	2,425.000 "
Zwyżka przeniesiona z r. 1895	.	.	.	1,700.523 "
Półroczna lokacya tej zwyżki	.	.	.	25.507 "
dochody	.	.	.	12,368.976 "
wydatki	.	.	.	7,986.803 "
zostaje	.	.	.	4,382.173 "
Półroczna lokacya	.	.	.	65.732 "
zwyżka	.	.	.	4,447.905 "

Z tego można spłacić:

Pożyczkę roku 1883	.	.	.	3,235,700 "
Do przeniesienia na r. 1897	.	.	.	1,212.205 zł.

W ten sposób są już spłacone *wszystkie* emisyjne pożyczki, z wyjątkiem pożyczki z r. 1873 która nie może być spłacona inaczej jak według planu umorzenia.

1897.

Wydatki funduszu krajowego były w r. 1896:	6,532.567 zł.	
wzrost:	100.000 "	
	6,632.567 zł.	
Od tego rata pożyczki z r. 1883. spłaconej w r. 1896.	208 951 "	6,423.616 zł.
Rata konwersyjnej pożyczki	.	1,388.268 "
Podatek kuponowy	.	39.598 "
wydatki	.	7,851.482 zł

Dochody:

Własne funduszu krajowego były w r. 1896	1,013.346 zł.	
wzrost	25.000 „	1,038.346 zł.
Dodatki do podatków (Gal. 68 ct. Krak. 59 ct.)		7,245.434 „
Subwencya ze skarbu państwa (ostatnia rata)		2,425.000 „
Zwyżka, przeniesiona z r. 1896		1,212.205 „
Półroczna lokacya tej zwyżki		18.183 „
dochody		11,939.168 zł.
wydatki		7,851.482 „
zostaje		4,087.686 zł.
Półroczna lokacya		61.315 „
Do przeniesienia na rok 1898		4,149.001 zł.

1898.**Wydatki funduszu krajowego były w r. 1897 6,423.616 zł.**

wzrost	100.000 „	6,523.616 zł.
Rata konwersyjnej pożyczki		1,388.268 „
Podatek kuponowy (ostatnia rata)		12.287 „
wydatki		7,924.171 zł.

Dochody:

Własne funduszu krajowego były w r. 1897	1,038.346 zł.	
wzrost	25.000 „	1,063.346 zł.
Dodatki do podatków (Gal. 68 ct. Krak. 60 ct.)		7,286.336 „
Zwyżka przeniesiona z r. 1897.		4,149.001 „
Półroczna lokacya tej zwyżki		62.235 „
dochody		12,560.918 zł.
wydatki		7,924.171 „
zostaje		4,636.747 zł.
do tego półroczna lokacya		69.551 „
Do przeniesienia na rok 1899		4,706.298 zł.

1899.

Wydatki wzrastają odtąd stale o 100.000 zł. i o raty długu do skarbu państwa — podatek kuponowy odpada całkowicie.

Zatem: w roku 1898 było		6,523.616 zł.
wzrost		100.000 „
razem		6,623.616 zł.
Pierwsza rata długu do skarbu państwa		1,625.000 „
Rata pożyczki konwersyjnej		1,388.268 „
wydatki		9,636.884 zł.

Dochody :

Własne funduszu krajowego były	1,063.346 zł.	
wzrost	25.000 „	1,088.346 zł.
Dodatki do podatków (Gal. 68 ct. Krak. 61 ct.)		7,327.306 „
Zwyżka, przeniesiona z roku 1898		4,706.298 „
dochody		13,121.950 zł.
wydatki		9,636.884 „
zwyżka		3,485.066 zł.
Lokacya całoroczna (3 ⁰ / ₀ *)		104.551 „
Do przeniesienia na r. 1900		3,589.617 zł.

1900.

Wydatki były w roku 1899	6,623.616 zł.	
wzrost	100.000 „	6,723.616 zł.
Rata pożyczki konwersyjnej		1,388.268 „
Druga rata długu do skarbu państwa		1,625.000 „
wydatki		9,736.884 zł.

Dochody :

Własne funduszu krajowego były	1,088.346 zł.	
wzrost	25.000 „	1,113.346 zł.
Dodatki do podatków (Gal. 68 ct. Krak. 62 ct.)		7,368.344 „
Zwyżka, przeniesiona z r. 1899		3,589.617 „
dochody		12,071.307 zł.
wydatki		9,736.884 „
zostaje		2,334.423 zł.
Całoroczna lokacya (3 ⁰ / ₀)		70.032 „
Do przeniesienia na rok 1901		2,404.455 zł.

1901.

Wydatki były w r. 1900	6,723.616 zł.	
wzrost	100.000 „	6,823.616 zł.
Rata pożyczki konwersyjnej		1,388.268 „
Trzecia rata długu do skarbu państwa		1,625.000 „
wydatki		9,836.884 zł.

Dochody :

Własne funduszu krajowego były	1,113.346 zł.	
wzrost	25.000 „	1,138.346 zł.
Dodatki do podatków (Gal. 68 ct. Krak. 63 ct.)		7,409.450 „
Zwyżka, przeniesiona z roku 1900		2,404.455 „
Do przeniesienia		10,952.251 zł.

*) Ponieważ zwyżki odtąd wciaż roku nie rosną ale się zmniejszają — a są przeniesione z początkiem roku — przeto liczymy całoroczną lokacyę od końcowej, zmniejszonej znacznie zwyżki.

Z przeniesienia dochody . . .	10,952 251 zł.
wydatki . . .	9,836.884 „
zostaje . . .	1,115.367 zł.
Całoroczna lokacya (3%)	33.460 „
Do przeniesienia na rok 1902. . .	1,148.827 zł.

1902.

Wydatki były w roku 1901 . . .	6,823 616 zł.	
wzrost . . .	100.000 „	6,923.616 zł.
Rata pożyczki konwersyjnej . . .		1,388.268 „
Czwarta rata długu do skarbu państwa . . .		500.000 „
wydatki . . .		8,811.884 zł.

Dochody:

Własne funduszu krajowego były . . .	1,138 346 zł.	
wzrost . . .	25.000 „	1,163.346 zł.
Dodatki do podatków (Gal. 68 ct. Krak. 64 ct.) . . .		7,450.624 „
Zwyżka, przeniesiona z roku 1901. . .		1,148.827 „
dochody . . .		9,762.797 zł.
wydatki . . .		8,811.884 „
zostaje . . .		950.913 zł.
Całoroczna lokacya (3%)		28.527 „
Do przeniesienia na rok 1903. . .		979.440 zł.

1903.

Wydatki były w r. 1902 . . .	6,923.616 zł.	
wzrost . . .	100.000 „	7,023 616 zł.
Rata pożyczki konwersyjnej . . .		1,388 268 „
Piąta rata długu do skarbu państwa . . .		500.000 „
wydatki . . .		8,911.884 zł.

Dochody własne fund. kraj. były . . .	1,163.346 zł.	
wzrost . . .	25.000 „	1,188.346 zł.
Dodatki do podatków (Gal. 68 ct. Krak. 65 ct.) . . .		7,491.866 „
Zwyżka, przeniesiona z r. 1902 . . .		979.440 „
dochody . . .		9,659.652 zł.
wydatki . . .		8,911.884 „
zwyżka . . .		747.768 zł.
Całoroczna lokacya (3%) . . .		22.432 „
Do przeniesienia na rok 1904 . . .		770.200 zł.

1904.

Wydatki: były w r. 1903	7,023.616 zł.	
wzrost	100.000 „	7,123.616 zł.
Rata pożyczki konwersyjnej		1,388.268 „
Szósta i ostatnia rata na dług do skarbu państwa		400.000 „
wydatki		8,911.884 zł.
Dochody: były w r. 1903	1,188.346 zł.	
wzrost	25.000 „	1,213.346 „
Dodatki do podatków (Gal. 68 et. Krak. 66 et.)		7,533.176 „
Zwyżka, przeniesiona z r. 1903		770.200 „
dochody		9,516.722 zł.
wydatki		8,911.884 „
zwyżka		604.838 zł.
Całoroczna lokacja (3%)		18.144 „
Do przeniesienia na r. 1905		622.982 zł.

Splata długu do skarbu państwa z tytułu ugody indemnizacyjnej dokonana całkowicie.

Budżet na r. 1905 przedstawia się jako zwyżkowy nawet bez uwzględnienia zapasu przeniesionego z roku poprzedniego — albowiem:

Wydatki: były w r. 1904	7,123.616 zł.	
wzrost	100.000 „	7,223.616 zł.
Rata pożyczki konwersyjnej		1,388.268 „
razem		8,611.884 zł.
Dochody: były w r. 1904	1,213.346 zł.	
wzrost	25.000 „	1,238.346 „
Dodatki do podatków w całym kraju 68 et.		7,572.000 „
dochody		8,810.346 zł.
wydatki		8,611.884 „
zwyżka własna roku 1905		198.462 zł.
„ z roku 1904		622.982 „
razem		821.444 zł.

S p r o s t o w a n i e

obliczenia na str. 11 i 12 sprawozdania:

Przez omyłkę wzięto tu w rachunek cyfrę wydatków r. 1892 zamiast 1893.
Ma być zatem:

Na rok 1893 preliminowano:

Wydatki	6,532.114 zł.
Dochody	938.346 „
niedobór	5,593 768 zł.

co przy wydatności centa przyjętej na rok 1893 w wysokości 105.500 zł. wymagałoby rozpisania dodatku do podatku w wysokości **53 ct.** (nie 54 $\frac{1}{2}$, jak mylnie na str. 11ej sprawozdania podano).

Sprostowane obliczenie dalsze na rok 1898 wypada jak następuje:

Wydatki	7,032.114 zł.
Dochody	1,063.346 „
niedobór	5,948.768 zł.
do tego milion na indemnizację	1,000.000 „
	6,948.768 zł.

co przy wydatności centa 108.000 zł. wymagałoby rozpisania dodatku w wysokości **64 $\frac{3}{8}$ ct.** (nie 65 $\frac{8}{8}$).

W roku 1899:

Wydatki	7,132.114 zł.
do skarbu państwa	1,625.000 „
razem	8,757.114 zł.
Dochody	1,088.346 „
	7,668.768 zł.

co przy wydatności centa 108.500 zł. wymagałoby rozpisania dodatku w wysokości 70 $\frac{68}{100}$ okrągło **71 ct.** (nie 72).

Dalszy rachunek (pożyczkowy, oparty na alegacie B) nie wymaga żadnej korektury.
